

Piirsalu kaitse- tööstuspargi

ala jääb metsiste tõttu
plaanitud väiksemaks. Lk 3

1930. aastate Haapsalu andis

Dagmar Raudamile inspiratsiooni
krimiromaani kirjutamiseks. Lk 5

Lääne Elu

Värsked uudised www.le.ee

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT

LAUPÄEV, 7. DETSEMBER 2024 | NR 141 (5131) | 1,50 €

Argo Jõesoo

meenutab treener
Enn Sellikuga
olnud aegu.
Lk 6–7

Läänemaa aasta küla siit läks Oru kanti.

SILVER RAIDLA

KODUKANDIPIDU

Aasta küla on Oru kant ja külaliigutaja Küllike Valk

Tänavu pälvis Läänemaa aasta küla tiitli Oru külade kant, aasta külaliigutaja aunimetuse sai EELK Ridala ja Martna koguduse õpetaja Küllike Valk.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

Oru kandi külade üks eestvedaja Eve Tamm-Hinno ütles, et konkursil osalema õhutati kõigepealt Linnamäe küla. „Mis on keskus ilma küladeta? Me oleme tervik ja Linnamäe asutused on ju kõigi külade jaoks ümbruskonnas,” ütles ta neljapäeval kutsehariduskeskuse saalis peetud peol.

Piirkonna 15 külas elab 1025 inimest ja tegutseb 48 suuremat või väiksemat rahvähendust. „Nii et aktiivseid inimesi on meil tõesti palju,” ütles Tamm-Hinno.

Oru piirkond sai kingiks maanteesildi kirjaga „Läänemaa aasta küla 2024” ja 1000 eurot külaelaua arendamiseks.

Tiitliga käib kaasas au esindada Läänemaad Eesti aasta küla konkursil. „Pea seda väga heaks võimaluseks. Olen varem Eesti külade maapäeval käinud. Leian, et niisugune kogemuste vahetamise võimalus on oluline,” ütles Tamm-Hinno.

Esindab Läänemaa

11. korda välja kuulutatud aasta küla tiitel on mõeldud selleks, et avaldada tunnustust Läänemaa küladele oma kogukondade ja

Küllike Valk oli tunnustusest pisarateni liigutatud.

ANDRA KIRNA

elukeskonna arendamise eest. „Konkursi eesmärk ei ole valida lihtsalt kõige-kõigemat, vaid tuua esile, kui palju inspireerivad ja aktiivseid kogukondi ning eestvedajaid meie piirkonnas on,” ütles konkursi korraldaja, Kodukant Läänemaa tegevjuht Liis Moor.

Läänemaa aasta küla tiitli pälvis esimest korda külade piirkond, kuid Moori sõnul on üle-eestilisel konkursil varemgi osalenud külade piirkondi.

Oru kandi külade kõrval oli aasta küla tiitlile nomineeritud kaks küla Vormsilt – Rälby ja Suu-

remõisa. Kandidaatide hulgast valis tiitlile saajad välja komisjon, kuhu kuulusid Haapsalu linna, Lääne-Nigula ja Vormsi valla esindajad, Kodukant Läänemaa, sihtasutuse Läänemaa ja külaliikumise Kodukant liikmed, kes olid külasid võrreldes keerulises olukorras.

„Sisuliselt tuli võrrelda võrreldamatut,” ütles Moor. Tema sõnul on kõik nomineeritud külad Läänemaa jaoks olulised ja teevad tänuväärset tööd.

Kui Eesti aasta küla valitakse 2005. aastast, siis Läänemaa esi-

mene kuulutati välja aasta enne seda. Et aasta küla valitakse iga kahe aasta tagant, sai Oru külade kant 11. Läänemaa aasta külaks.

Külaliigutaja

Külaliigutaja tiitli pälvinud Küllike Valk on EELK Ridala ja Martna koguduse õpetaja olnud kümme aastat. Valgu esitasid külaliigutaja kandidaadiks kolm inimest, kes üksteise tegemistest ei teadnud. „Kõigis neis tõsteti esile Martna kogukonnakohviku rajamist, aga ka palju muud. Kirjutati tema tööst noorte ja eakatega, samuti Martna Porikuu laada ellu kutsumisest,” ütles Moor.

„See on erakordselt suur au ja ma olen ääretult tänulik,” ütles Valk oma tiitlit vastu võttes. „Aga see on ikkagi kogukonnale. Mina olen ainult üks nende hulgas,” lisas ta. „Kui ma vaatsin neid teisi nomineeritud – kõik on panustanud oma vaba aega, mina olen aga ainult koguduse õpetaja ning teen seda, mida just parasjagu vaja,” lisas ta hiljem.

Aasta külaliigutaja tiitlile esitati veel Helina Laht, Kahro Tall, Karmen Lints ja Svea Stamberg.

Külaliigutajat valis Läänemaa teist korda. Esimesena sai selle aunimetuse Liina Meta Kuuskman.

Läneranna vald tõmbab eelarvet koomale

Läneranna vallavolikogu arutas eile valla kolmandat lisaelarvet, milles tulud on võrreldes kehtiva eelarvega peaaegu 120 000 euro võrra väiksemad.

Kõige suurem kukumine on üksikisiku tulumaksus. On näha, et üksikisiku tulumaksu laekub prognoositust 90 000 euro jagu vähem. Läneranna vallavanem Ingar Saare (pildil) ütles küll, et erinevus prognoosituga võrreldes on alla kahe protsendi ja üksikisiku tulumaksu laekub siiski rohkem kui mullu.

„Nad prognoosisid seda eelarvet koostades ikka väga hoogsalt,” ütles volikogu opositsiooni kuuluv Andres Hirvela. „Juhutisime sellele siis [eelarvet koostades] ka tähelepanu,” lisas ta. Prognoositust vähem on laekumas ka teisi tuluseid. Näiteks 10 000 euro võrra väiksemaks on lisaelarvega korrigeeritud muuseumide ja näituste tulu ning hoonestusõiguse seadmisel tasu. Eelarve seletuskirja järgi ei olnud viimase jaoks huvilisi.

„Need vähenemised iseendast ei ole üldiselt väga suured. Aga koolireformiga on vald endale ikka päris korralikult liiga teinud. Maksame nüüd ju kohatasusid laste eest, kes teises vallas lasteaia käivad,” ütles Hirvela. See number on seletuskirjas üle 15 000 euro. „Sellele tuleb lisada ka [mujal koolis käivate õpilaste eest] saamata jäänud peара,” ütles Hirvela.

Kolmas lisaelarve korrigeerib väiksemaks ka kulusid. Seda

näiteks muuseumi hoogajaliste personalikulude arvel. „Meil oli vahepeal seal ju fassaadiremont, siis ei saanudki [muuseumis] nii väga liikumist olla,” ütles Saare.

Noorte huvitegevuse real vähendab lisaelarve Läneranna muusika- ja kunstikooli ajutiste lepinguliste töötajate palgakulu 21 000 euro võrra.

Sotsiaalse kaitse real on vähenenud nii puuetega inimestele kui ka teistele toetustele mõeldud kulud. „Need on kindlad toetused ja makstakse neid nii palju, kui maksta tuleb. Seda tõepoolest ette ei tea,” ütles Hirvela.

Kuluridade suurimad kokkutõmbamised on aga hariduses. Järgmise aasta eelarvesse likkuvad Lihula ja Lõpe lasteaia remondiks ette nähtud summad. „Lihula lasteaia remondi projekteerimine on ainult tänavune lugu. Ehitushange jääb tulevikku ja nii lähevad selleks mõeldud summad ka järgmisesse aastasse,” ütles Saare.

Vallavanema sõnul on eelarves arvestatud teatud reserv. „Kuid see ei läinud käiku, korrigeerime. Keegi pihta ei saa, keegi õpetamata ei jäänud, toetused maksmata ei jäänud. Maksti kõigile välja, kellele need määratud on olnud,” ütles ta.

„Selle aasta eelarvega saame hakkama. Mis saab aga järgmisel aastal ja edaspidi, kui peab hakkama kooli ehitamise laenu maksma – minu meelest ei ole valla nii palju vaba raha,” ütles Hirvela.

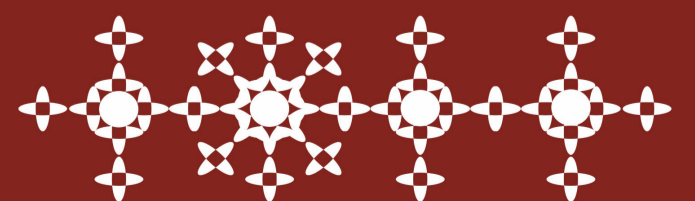
ANDRA KIRNA

HAAPSALU LINNA

JÕULU LAAT

8. DETSEMBRIL
KELL 10 – 16

KULTUURIKESKUSES

● JUHTKIRI

Kaitsetööstus
kaalukaasil

Eestis loodetakse kahe aasta pärast laskemoona tootmine käima saada. Praegu otsitakse kaitsetööstuspargile sobivat kohta, kaalukaasil on jäänud ka Lääne-Nigula vallas asuv Piirsalu taktikaala.

Kaitsetööstuspark on ka Piirsalu piirkonna elanike kaalukaasil. Sealkandis tunti kaitsetööstuspargi vastu huvi juba enne, kui valitsus veebruaris riigi eriplaneeringu algatas.

Sel nädalal käisid kaitseministeeriumi kaitsetööstuse arendamise erinõunik Indrek Sirp ja planeeringu koostamisel osalev keskkonnanekspert Jaak Järvekülg kaitsetööstuspargi võimalikes asukohtades Pärnumaal, Läänemaal ja Ida-Virumaal planeeringu hetkeseisu tutvustamas. Avalik arutelu Pärnu keskraamatukogus kiskus tuliseks ja seal ähvardati koosoleku segajaid koguni politseiga, kui nad vahelesegamist ei lõpetata. „Siin olid asjalikud küsimused ja mulle tundub, et inimestel on huvi, et park siia võiks tulla,” ütles Sirp Piirsalu rahvamajas toimunud koosoleku lõppedes Lääne Elule. Läänemaal olid arutelud konstruktiivsed ja rahulikud, maailmavaatelisi vaidlusi ei tekkinud.

Kui Pärnumaa koosolekul kostis hõikeid, et ühtki sõjatehast Pärnumaale ei tule, siis Läänemaal ollakse mõõdukamad. Üks on Risti osavallavanema Rein Kruusmaa sõnul siiski selge – keemiatööstust, kus toodetakse lõhkeainet, nad Piirsallu kindlasti ei taha.

Huvi tundmine kaitsetööstuspargi vastu ei tähenda aga seda, et kohapeal selle poolt pimesi ollakse. Piirsalu kandis ollakse äraootaval seisukohal. Katsutakse olla ratsionaalsed, saada aru, milline olukord on ja mis see piirkonnale kaasa toob. Üldjoontes kaldutakse praegu selle poole, et kaitsetööstuspargist võib piirkonnale ikkagi kasu tulla. Kasu nähakse eelkõige selles, et luuakse uusi töökohti, ühendused tehakse korda ning mürarikkaid õppusi enam seal ei korraldata.

● TEISED LEHED

Usaldamatus hukutas haridusleppe

LÕUNA-EESTI POSTIMEES. Tuleva nädala hakul pidulikult allkirjastatav Eesti hariduslepe jääb suuresti deklaratiivseks dokumentiks, sest valdav osa omavalitsustest õpetajate tööle kergendavale ja palka suurendavale ühiskondlikule kokkuleppele alla ei kirjuta, sedastab ajakirjanik Arved Breidaks.

Haridusleppe algatamine aasta alguses oli haridusminister Kristina Kallase reaktsioon õpetajate tähtajatule streigile jaanuaris. Aasta läbi on hariduslepet tehtud. Lootuses, et see kokkulepe õpetajate mured lahendab: vähendab nende töökoormust ja tõstab palka.

Ometigi jääb enamik omavalitsusi, kes ju valdavalt õpetajatele palga välja maksavad, sellest kokkuleppes kõrvale. Sest nad ei usalda riiki. Halvemal juhul näevad omavalitsused end haridusleppes seoses olukorras, kus haridusminister ja ametiühingud on saanud rääkida palju õpetajate elukutse tähtsusest, ent siis, kui haridusleppes kokku lubatu eest tuleb maksma hakata, jäetakse see sujuvalt omavalitsuste hooleks.

Umbes nii läks valitsuse algatatud hooldusreformiga, mis tõi valdadele ja linnadele kaasa lisakulu, mida nad ei olnud planeerinud.

● LAUSELAEN

„Kui ministeerium midagi lubab, siis võiks tal olla ka raha ette näidata. Siis võiks ka see allkiri meie poolt tulla.”

Lääne-Nigula volikogu esimees **Mikk Lõhmus** haridusleppes allkirjastamisest. Lääne Elu, 5. detsember 2024

NÄDAL

2024

NÜÜD, KUI HÄLLOVIIN ON MÖÖDAS
JA MUSTA REEDE PAKKUMISED LÕPPENUD,
SAAB NAASTA EESTI JÕULUTRADITSIOONIDE JUURDE
NING NAUTIDA MANDARINE.

Olusät' adventiaega

Oli ajuvamm
ja veligarhia aasta

Jõulud on juba nii lähedal, et kohe hakkavad ajakirjanduses ilmuma põhjalikud tagasivaated lõppeva aasta olulisematele sündmustele.

Lühidalt ja samas üldistavalt iseloomustavad lõppevat aastat sageli niinimetatud aasta sõnad. Neid valitakse nii üleilmselt kui ka riigisiselt.

Ühed valivad aasta sõnaks sel aastal enim kasutatud, näiteks Ukrainas valiti 2022. aasta sõnaks väljend „vene sõjalaev, käi persse!” (Selline on ametlik tõlge Vikipeedias.) Teised valivad aasta sõnaks kiiresti käibele läinud uudissõna: viimase tosinkonna aastaga on maailmas käibele läinud sellised aasta sõnad nagu *bitcoin* (2013), jagamismajandus (2015), valeuudised (2016) jne.

Maailma üht mõjukamat sõnastikku kirjastav Oxfordi ülikool valis aasta sõnaks *brain rot* (ingl k *brain* – aju, *rot* – mädanemine). See sõna kirjeldab isiku vaimse või intellektuaalse seisundi halvenemist ja ärevust mõttelageda veebisisu ületarbitsemise mõjul. Väljendi *brain rot* kasutamine kasvas tänavu 230 protsenti, mis näitab, et tegemist on ajastu sümptomiga.

Iroonilisel kombel imestas filosoof Henry David Thoreau juba 1854. aastal ühiskonna vaimset allakäiku kriitiseerides, et miks tõrjutakse kartulimädanikku, kuid mitte palju ohtlikumat ajumädanikku. „Kartulimädaniku eeskujul võiks *brain rot*'i vaste olla ajumädanik. Majavamm eeskujul saame aga veel lõõvama ja kurjakuulutavama vaste – ajuvamm!” pakkus oma uudissõna välja keeleteoimetaja Hille Saluäär.

Teine mainekas inglise keele sõnaraamat Collins English Dictionary pakkus aasta sõnaks *brat*. Sellele sõnale on raske ühest eestikeelset vastet

HANNES RUMM
kolumnist

leida, sobivad nii mürsik, jõmpikas kui ka kiuslik. *Brat*'i kultuur viitab ka Bratzi nukkudele.

Collinsi sõnaraamat defineerib omadussõna *brat* nii: „Seda iseloomustab enesekindel, iseseisev ja hedonistlik hoiak.” Kohati kasutati Ameerikas sõna *brat* ka Kamala Harrise presidendikampaania kirjeldamiseks.

Seega kirjeldavad *brain rot* ja *brat* maailma, kus inimesed saavad elu nautida ning veebis roikudes mõtetult oma aega raisata. Kas tõesti oli aasta 2024 selline? Kahjuks mitte.

Maailma ehk mõjukaim ajakiri Economist valis oma aasta sõnaks vähetuntud „kakistokraatia”, mille tähendust paljud ameeriklased novembris guugeldades otsisid. Kreeka keeles on kaks võimu ja valitsejat tähistavat sõna – neist tüvi *arche* esineb näiteks sõnades *monarhia*, *oligarhia* ja *anarhia*. Sõnast *kratia* on tuletatud sõnad *demokraatia*, *aristokraatia*, *gerontokraatia* jne.

Economist valis aasta sõnaks „kakistokraatia” ehk halvimate valitsuse, lähtudes Donald Trumpi valikutest oma administratsiooni koostamisel. Vaksitiine eivat uhhuu-teoreetik Robert F. Kennedy juunior hakkab juhtima tervishoidu ning luureju-

hiks saab Venemaa ja Süüria diktaatoreid imetlev Tulsi Gabbard, toob Economist oma valiku põhjuseks vaid mõned näited.

Trumpi käitumine on maailmas käibesse toonud veel ühe uudissõna paari: „broligarh” ja „broligarhia”.

„Poliitiliselt mõjukas noorepoolne meesmiljardär, eriti tehnoloogiaäris tegutsesja,” on defineeritud broligarhi tähendust. Liitsõna on moodustatud sõna „semu” ehk *bro* liitmisest kurikuulsa poliitsõnaga oligarhia. Seetõttu on broligarhia vasteks eesti keeles pakutud ka „veligarhia”.

Broligarhi eredaim näide on maailma rikkaim mees Elon Musk, kes esmalt toetas üle 200 miljoni dollari Trumpi tagasivalimise kampaaniat ning on valimisvõidu järel olnud tulevase presidendi lahutamatu kaaslane. Ta osales isegi Ukraina presidendi Volodõmõr Zelenskõi esimesel telefonivestlusel Trumpiga.

Trump nimetas Muski koos teise ülikiruri Vivek Ramaswamyga USA valitsuse efektiivsemaks muutmise üksuse juhiks. See otsus sümboliseerib eelkõige oma ärihuvideid lähtuva tehnoloogiamiljardäride enneaematult suurt poliitilist võimu USAs.

Kokkuvõttes on tänavuste aasta sõnade valik üsna masendav: suur osa maailmast naudib elu ja raiskab nürimeeselt aega, otsustajad koondavad aga raha ja poliitilist võimu kitsa ringi kätte. Mis muud kui tuleb loota, et tänavused aasta sõnad ununevad varsti, sest nende kirjeldatud nähtused kaovad meie elust sama kiiresti, nagu nad tekkisid.

● Maailma üht mõjukamat sõnastikku kirjastav Oxfordi ülikool valis aasta sõnaks *brain rot* (ingl k *brain* – aju, *rot* – mädanemine).

Kaitsetööstuse arendamise erinõunik Indrek Sirp tutvustas Piirsalu kaitsetööstuspargi hetkeseisu.

URMAS LAURI

● LASKEMOONA TOOTMINE

Metsised kärpised kaitsetööstuse ala väiksemaks

Kaitseministerium loodab 2027. aasta alguses Eestis käima saada laskemoona tootmise. Üks võimalik koht on Piirsalu.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Tänavu veebruaris algatas valitsus kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu, et välja valida sobivaim koht moona tootmiseks. Sõelale jäi viis ala: kaks Ida-Virumaal Lüganuse vallas, Pärnus Audru ja Tõstamaa osavallas ning Lääne-Nigula vallas Piirsalus.

Kui riigi eriplaneering algata, oli Piirsalus kaitsetööstuspargi rajamiseks sobilikku riigikaitsemaad 150 hektarit. Praeguseks on sellest alles 90 hektarit, ülejäänud on metsiste elupaigana sellest välja arvatud.

Sõja mõju

Kolmapäeval tutvustasid kaitseministeriumi kaitsetööstuse arendamise erinõunik Indrek Sirp ja planeeringu koostamisel osalev keskkonnaekspert Jaak Järvekülg Lääne-Nigula vallas Taeblas ja Piirsalu rahvamajas kaitsetööstuspargi rajamise hetkeseisu. Kui Taeblas oli huvilisi kohal napilt, siis Piirsalus oli seltsimajas üle 30 uudistaja.

Kui Pärnus läks kaitsetööstuspargi avalik arutelu tuliseks ja küsimusi oli palju, siis läänlased suhtusid teemasse rahulikult.

Kaitsetööstuspargi rajamise ajendiks on sõda Ukrainas. „Venemaa kallale tungimine Ukrainale näitab, milline on konventsionaalne sõda, kui palju seal kulub laskemoona ja sõjatehnikat,” ütles Sirp. Moona kulub tohutult palju. Ukrainlased lasevad terve rindelõigu peale keskmiselt 2000 mürsku päevas, Venemaa aga 10 000. „Ukrainlased lasevad hea meelega sama palju kui Venemaa, või isegi rohkem,” nentis Sirp. Aga moona ei jätku.

Laskemoona nappus on muutnud ka sõjapidamist. „Seesama väike droon,” näitas Sirp. „Need võeti kasutusse, sest tavalist moona tavapäraselt mürsku oli liiga vähe ja

Riigikaitsemaa Piirsalus

- Piirsalu taktikaala, Kõuemark – 132 ha
- Piirsalu lasketiir, Tormimaru – 16,5 ha
- Looduskaitsepiirangute tõttu kaitsetööstuspargiks sobiva maa-ala – 90 ha

ALLIKAS: MAA-AMET
KESKKONNAAMET

siis liiutati jooksult uusi võimalusi. Kuigi kaitsetööstuspargist rääkides mainitakse peamiselt laskemoona valmistamist, ei välistata nüüd seal ka droonide tootmist.

Kaitsetööstusparki tuleb Sirbi sõnul tõenäoliselt 3–5 ettevõtet. „200 töökohta, investeeringuid 300–400 miljonit eurot,” tutvustas Sirp esialgset hinnangut. Novembri keskel lõppenud konsultatsioonide käigus uuris kaitsetööstuspargi pakutavaid võimalusi paarikümne ettevõtet nii Eestist kui ka välismaalt. „Igasuguse kaliibriga moon on läbi käinud, padrunitest kuni mürskudeni. Miinid ja laengud,” ütles Sirp.

Sirp ütles, et aastatel 2022–2031 soetat Eesti umbes 4 miljardi euro eest mitmesugust moona. Praegu läheb kõik see raha välismaale. „Kui meil oleks võimalik siin toota, tuleks osa sellest ju Eestis tagasi,” ütles Sirp. „Sellepärast seda tööstusparki teeme, et luua võimalus, keskkond, kus moona toota saab.”

Vaetud on ka lõhkeaine tootmise võimalusi. „Riik ise teeb analüüsi, kas seda on Eestis võimalik teha. Otsust, kas lõhkeainetehas tuleb või ei tule, veel ei ole,” nentis Sirp.

„Aga meie planeering võimaldab leida asukohta ka lõhkeainetehasele.” Lõhkeaine tootmine ei pea olema tingimata moonatootmise jaoks mõeldud tööstuspargis.

Auahne plaan

Riik kavatses kehtestada eriplaneeringu järgmise aasta augustis ja anda sügisel välja esimesed ehitusload, et sõjamoonatootmine käivituks juba ületuleval aastal. „Ajagraafik on ambitsioonikas,” lausus Sirp. „Seda tüüpi eriplaneeringuid pole varem tehtud, me loodame selle valmis saada 15 kuuga.”

Planeeringu koostamisel osalev Hendrikson DGE keskkonnaekspert Jaak Järvekülg ütles, et juunis 2025 toimuvad planeeringu järgmised avalikud arutelud. „Siis on kõik tulemused teada, mõjude hindamised tehtud,” lausus Järvekülg.

● Kaitsetööstusparki tuleb Sirbi sõnul tõenäoliselt 3–5 ettevõtet. „200 töökohta, investeeringuid 300–400 miljonit eurot,” tutvustas Sirp esialgset hinnangut.

Kui planeering on augustis 2025 kehtestatud, on võimalik tegeleda projekteerimisega. „Baastaristu ehituseni [riik ehitab kaitsetööstuspargile teed, elektriliinid, piirdeid, väravaid, veevärku, kanalisisiooni – toim] jõuame järgmise aasta lõpus, enamik sellest jääb 2026. aastasse,” kirjeldas Sirp ajakava.

Samal ajal valmistatakse ette pakkumus, mille kaudu antakse ettevõtjale maa pikaajalise hoonestusõiguse saamiseks. „Järgmise aasta juuni alguseks võiks olla tehtud otsus, mis ettevõtte sinna parki tuleb,” lausus Sirp. Ettevõtte, kes tööstuspargis tegut-

sema hakkavad, selguvad avalikul konkursil, lepingud nendega loodetakse sõlmida järgmise aasta oktoobris. „2026. aasta lõpus on tehased valmimas ja tegevus hakkab pihta,” ütles Sirp.

Kui tööstuspark tuleks Piirsalu, suureneb autode hulk piirkonnas oluliselt. Liikluskoormus sõltub ka sellest, mis tüüpi tootmine tööstusparki tuleb. „Liiklus tekib, seda ei ole mõtet salata,” ütles Sirp. „Veokid hakkavad sõitma, veetakse toorainet ja veetakse ka moona välja. Tekib ka töökaime liiklus, sest seal hakkab paarsada inimest tööle käima.”

Risti-Kuijõe maanteest kuni Piirsalu taktikaala lõpuni on veidi üle kolme kilomeetri. „Tee, mis sinna läheb, tuleb teha kahe suunaliseks kõvakatttega teeks,” lausus Sirp.

„Piirsalu ala on 90 hektarit – see on kõige kitsam ala, mis meil valikus on, looduslikult pole see väga lihtne,” nentis Sirp. „Jõe kallastele minna ei saa, teisel pool on metsised, looduskaitseala. Laienemisvõimalust ei ole, kõigil teistel aladel on see võimalus olemas,” tõi Sirp välja Piirsalu nõrga koha. Piirsalu plussiks on aga Paldiski sadama lähedus. Lähedal on ka Ämari lennubaas.

Sirbi sõnust võetakse asukohta valikul arvesse üheksat komponenti, mille hulgas on nii tehniline teostatavus, asukohta riigikaitsele sobivus, baastaristu maksusus, sotsiaal-majanduslik mõju, keskkond ja Natura 2000 alad ning kliima.

Kaitsetööstuspargi plaan jõudis esimest korda avalikkuse ette mullu oktoobris, kui tutvustati plaani viiele kohalikele omavalitsusele, millest sõelale jäi neli asukohta kolmes omavalitsuses. Tänavu veebruaris algatas valitsus sobivaima koha valimiseks kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu. Moona tootmine loodetakse käima saada 2026. aasta lõpuks.

Raamatukoguhoidjad astusid korrespondentipunkti kaitseks välja

Eesti raamatukoguhoidjate ühing (ERÜ) pöördus eile ERRi nõukogu, riigikogu kultuurikomisjoni, regionaalministri ja kultuuriministri poole, et toetada üheksa aastat ERRile tele- ja raadiouudiseid vahendanud Juhan Hepneri jätkamist Lääne- ja Hiiumaa korrespondendina.

ERÜ juhatuse esimees Tuulikki Tõiste ütles Lääne Elule, et Lääne- ja Hiiumaa raamatukoguhoidjad on jõudnud tihedalt telekraanile ja raadioetrisse ning toonud raamatukogud pildile terve Eesti mõttes. „Me oleme selle üle rõõmistanud,” märkis Tõiste.

Läänemaa korrespondentipunkti jätkamine on Tõiste sõnul regionaalpoliitilise tähtsusega. „Ei usu ma iialgi, et Haapsalu lasteraamatukoguse,” ütles Tõiste.

Lääne maakonna keskraamatukogu direktori Ulvi Vaarja sõnul on Hepner teinud head tööd Haapsalu ja Läänemaa tutvustamisel.

„Kui raamatukogus on midagi vähegi märkimisväärset toimunud, on Hepner alati kohal olnud seda kajastamas,” ütles Vaarja. „Toetust avaldasid ka Läänemaa omavalitsusjuhid. Leidsime, et oleks mõistlik nen-

dega ühineda. Loodame sügavalt, et sellest on kasu ja abi ning et ERR ja kultuuriministerium võtavad meid kuulda.”

Hepner on saanud 2019. aastal ERÜ ajakirjandusauhinna, millega ühing tunnustab ajakirjanikke, kes on märkimisväärselt kajastanud raamatukogude tööd.

Läinud kolmapäeval teatas ERR, et peatab Läänemaa korrespondentipunkti töö ja Hepner Lääne- ning Hiiumaa korrespondendina koondatakse. ERRi uudistetoimetuse juht Anvar Samost märkis, et uudistetoimetuse peab kärpeta tõttu kokku hoidma sadu tuhandeid eurosid.

Hepner on vahendanud Läänemaa ja Hiiumaa uudiseid 2015. aastast. Tänavu jaanuaris sai ta Läänemaa kultuuripärlil preemia just töö eest ERRi Läänemaa korrespondendina. Muld vahendas Hepner ERRile ligi 200 tele- ja raadiouudist Läänemaa ja Hiiumaalt.

Palvega Läänemaa korrespondentipunkti sulgemisotsust ümber vaadata on ERRi poole pöördunud ka kõik Läänemaa omavalitsusjuhid ning Läänemaa kultuuri- ja haridustöötajad Virtsust Ristini.

KAIE ILVES

Haapsalu muuseumi topised jõudsid loodusmuuseumi

Haapsalu ja Läänemaa muuseumide kogust jõudis 207 zooloogilist eksemplari Eesti loodusmuuseumi. Haapsalust rändas loodusmuuseumi topiseid, skelette, linnumune ja märgpreparaate, näiteks purgis vedelikku olev vaskuss.

Tallinna ei läinud terve Läänemaa muuseumide looduskogu – kümme museaali viidi Nõva looduskooli kogusse. Haapsalu ja Läänemaa muuseumide juhi Anton Pärna sõnul soovis looduskool esialgu küll rohkem topiseid, kuid kuna nõukogude ajal aitas loodusmuuseum luua Haapsalu kogu, otsustati suurem osa topistest neile anda. Pealegi oskab loodusmuuseum õppekogusid paremini kasutada.

Loodusmuuseumi jõudsid teadusväärtusega eksemplariid – need, millel on teada leiu-aeg ja asukoht. „Meil on Eestis parimad teadmised looduslike materjalide säilitamisel, rahvusvaheline eksemplaride kasutamise võrgustik ning peagi valmivas loodusmuuseumis leivad nad sobiva koha ja hoiutingimused,” ütles loodusmuuseumi zooloogikuraator Joosep Sarapuu.

Sarapuu sõnul on loodusmuuseumil eriti hea meel preparaator Johannes Sakkeuse valmistatud kalatopiste üle. „Nüüd saavad juba eelnevalt meie juures olevad tema kalatopised oma „vendadega” kokku,” ütles Sarapuu.

Haapsalust jõudsid loodusmuuseumi ka linnud, millest saab topiseid teha harva, näiteks kiivitaja ja ronk. Kiivitajale oli koht muuseumi soode saalis juba ammu olemas, kuid lindu ennast seni polnud. Samuti oli muuseumil vähe vesipapi, kalakotka, rägapardi ja kivikaku topiseid, mida nüüd kogusse juurde saadi.

„Väga hea meel on ka siniraja ja rabapüü topiste üle, kuna need liigid on Eestis väga haruldased.

Kivikakk (koguja ja prepareerija Jaan Vaga). HERKKO LABI

Haapsalust jõudnud eksemplariidest saab nende liikide kohta olulist infot, mida loodusest pole enam võimalik koguda. Muuseumikogu iga eksemplar on unikaalne, kindlas kohas, kindlal ajal elanud isend ja peidab endas olulist infot just selle aja kohta. See on justkui ajakapsel,” selgitas loodusmuuseumi kogude osakonna juht, bioloog Lennart Lennuk.

Loodusmuuseumis tehakse kogule esmalt kahjuritõrje, sest topistes võib olla nahast ja karvadest toituvaid putukaid, kes võivad hakata kahjustama ka juba uues kodus ees olevaid eksemplare. Pärast tõrjet läbi- võetakse kõik eksemplariid seisukorra kontrolli ja hoold vajavad suunatakse konserveerimisele. Seejärel paigutatakse eksemplariid vastavatesse kogudesse.

Nii suurt kogu pole viimase kümnendi jooksul Eesti loodusmuuseumi jõudnud.

Läänemaa muuseum loobus looduskogust, sest ei näinud sellel otstarvet. Pärna sõnul on suur osa topistest nõukogude ajast. Kõik Haapsalu zooloogilised eksemplariid pole veel uut kodu leidnud. Pärna sõnul on alles veel mõned putukatega seotud kogud.

MALE-LIISA RAIGLA

Sooduspakkumised leiad Lääne Elu veebist ja Facebooki lehest - lõika välja ja mine kohale!

norman optika

Prilliraamid ja -klaasid
-50%

Broneeri aeg silmakontrolliks.

Täpsemad tingimused kauplusest.

Norman Optikast leiad parima prilliraamide valiku. Tule meie juurde nägemise kontrolli ja me aitame leida parimad valikud Sinu nägemise heaks. Rõõm näha!

GIVEN
JUVEELIEHTED

Pidulik teemantkolleksioon

-40%

HAAPSALU KAUBAMAJA

Pakkumine kehtib 2.12-5.01

Säravad kingitused, kõige kaunimad juveeliehted kallimatele! Kuld- ja hõbeehetud naistele, meestele ja lastele.

coop
Haapsalu

Kasuta kupongi 7.-10. detsembril kõigis COOP Haapsalu Läänemaa kauplustes

- kommid, küpsised, piparkoogid, vahvlid, marmelaadid, sefiirid, halvaad, šokolaadid, üllatusmunad
TAVAHINNAST -20% SOODSAMALT
- mänguasjad, jõulukaunistused, jõulutuled ja küünlad
TAVAHINNAST -30% SOODSAMALT

Lõika lehest välja ja kasuta sama kupongi korduvalt

9 988661 000021

Coop on kohalik. Hoiame kokku!

Kaunis pesu Lilibet pesusalongist

07.-15.12.2024 tavahinnaga tooted

-15%

Karja 11, Haapsalu
www.lilibet.ee

Pesupood Haapsalu vanalinnas läbi aegade!

Kogu kaup laos saadaval!

Köögid -20%

Saadaval ka e-pees

+372 5646 1100
www.studiomoobel.ee

Köögid ja garderoobid Studiomoöblist! Tutvu näidistega poodides. Komplekteerime köögi vastavalt ruumi mõõtudele, kaup laos kohe olemas.

@TRENWOOD
PUIDUKAUBAMAJA

VALIK VIIMISTLETUD SISEVOODRILAUDA

-20%

Tehnika 24, Haapsalu

Kohapeal suur valik puitmaterjali.

Fra Mare Thalasso SPA Day Spa
sauna- ja basseinikülastus tavahinnast (P-N 11 € / R, L ja riiklikel pühadel 17 €)

-10%

Pakkumine kehtib kuni 30. detsembrini!

Broneeri külastus ette 472 4600, 472 4612 või spa@framare.ee

Ranna tee 2, Haapsalu 90401
www.framare.ee

Fra Mare Thalasso SPA ootab Sind Paralepa männimetsa veeres ja Haapsalu lahe ääres! Meie juures naudid lõõgastavat puhkust ning aega iseendale ja oma armsatele!

AruTech – 25 aastat!
100% liider kõiges!

Aasta lõpuni soodustused:

- aknalauad **-25%**
- veeplekid **-25%**
- siseviimistlus **-25%**

ARUTECH PARIMAD AKNAD OÜ
Posti 41, Haapsalu, 90507
Tel 5551 3052 / 472 9529
haapsalu@arutech.ee
www.arutech.ee

Arutech Parimad Aknad on asutatud 1999. aastal ja põhineb Eesti erakapitalil. Firma spetsialiseerub PVC-akende, -uste ja vaheseinte tootmisele.

Selle kupongiga 3=4

- Lõika kupong välja, astu läbi Lääne Elu toimetusest ja vormista paberlehe tellimus 3 kuuks.
- Kingime 1 kuu lisaks.
- Pakkumine kehtib 7.-15.12.

35 aastat täppi pannud!

● UUS RAAMAT

Haapsalust pärit kirjaniku sulest ilmub krimiromaan

Haapsalus üles kasvanud Dagmar Raudam inspireeris kriminaalromaanikirjutama 1930. aastate kuurort, mille hõngu Haapsalu pole kaotanud.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

Oma esimest krimiromaan „Haapsalu krimka. Uppunud pruut” esitles Raudam eile Tallinnas, aga Haapsaluta poleks seda sündinud. Raudamile tundus, et just suvisesse helgesse kuurortlinna sobiksid mõned laibad.

„Olen Haapsalust pärit ja tunnen neid mudalõhnalisi meresopikesi ja võpsikuid lapsepõlvest päris hästi,” ütles Raudam Lääne Elule. „Kuidagi seostub Haapsalu mulle sirelite, kevade ja mõnusa laisa suvega. Nii tore oli mõte kõige selle taustal mingid koledad sündmused jooksma panna.”

„Haapsalu krimka” valmis läinud talvel Tallinnas ja New Yorgis, kahes linnas, mille vahel PÕFi žüriide koordinaatorina töötav Raudam end jagab. Kolmas paik on Toscana, kus ta teeb oma teist palgatööd villa perenaisena. Kuigi pealkiri „Haapsalu krimka. Uppunud pruut” lubaks oodata veel mõnda Haapsalu ainetel teost, plaanib autor kirjutada hoopis Toscana krimka. „Alapealkirigi on olemas,” ütles Raudam.

Sündinud Narvas

Haapsalus üles kasvanud Raudam on sündinud Narvas, kuhu vanemad olid tööle suunatud. „Olin päris väike, kui pere otsustas, et peaks kolima Narvast nii kaugele, kui vähegi võimalik,” ütles Raudam. Haapsalu tundus Narvast vaadates olevat päris kaugel. Koliti tundmatusse. „Ema polnud enne Haapsalus käinud, kui ta kahe väikese lapse ja killavooriga kohale jõudis. Meie esimene elukoht oli praeguse linnavalitsuse koha peal pisikeses puumajas: sisuliselt oli see puuküttega ja veevärgita puukuur, meenus Raudam. Edasi tuli Kalda tänava puumaja, siis neljatoaline mugavustega korter. „Selle uue korteri lõhna, vanni, valguse, avaruse ja lahevaate pärast armastan ma siiani paneelmaja,” ütles Raudam.

Dagmar Raudam ise suur kriminaalromaanide lugeja ei ole, küll aga armastab briti krimiseriaale. ANDRA KIRNA

Raudam märkis, et ise ta suur krimkade lugeja ei ole, aga armastab väga briti krimiseriaale. „Just brittide omasid, kus väikesed külad ja linnakesed upuvad lilledesse ja iga põosa taga vedeleb laip,” ütles Raudam.

„Haapsalu krimka. Uppunud pruut” viib lugeja 1937. aasta sulnise kuurortlinna, kus hakkab juhtuma nii mõndagi kriminaalset. Raudam sõnul kangastuvad talle Haapsalus tänini 1930. aastate õhulised musliinkleidid. „Haapsalu kuidagimoodi on säilitanud saja aasta taguse õhulise vaibi. Vaatamata nõukaajale on see linn minu silmis jäänudki läinud sajandi 1930. aastate kuurordiks, kuhu sobivad valged päeva-

varjud, siid- ja musliinkleidid ning ilmsüüta preilikased promenaa-dile tippima,” märkis Raudam. Amüsanntne kuurort ja teise maailmasõja eelne turbulentne aeg pakkusid häid võimalusi intriige punuda. 1937. aasta valis autor kindlalt põhjusel: just sel aastal avatud ehitise pärast. „Kuigi lugeja ärge hakaku raamatust otsima ajaloolist tõde, õigeid nimesid ja fakte. Tegemist on ikkagi romaaniga,” ütles Raudam.

Tunnevad paiku ära

Kindlasti tunnevad haapsallased ära paiku. „Kirjeldasin reaalseid kohti, ei pidanud midagi välja mõtlema,” ütles Raudam. „Raamat on hästi visuaalne. Pilt

„Haapsalu krimka. Uppunud pruut”

- Autor Dagmar Raudam.
- Illustreerinud Jarõna Ilo.
- 208 lehekülge.

peaks hakkama silme ees jooksma. Visuaalne väike pillerkaar.” Kirjutamise eel ja ajal luges autor läbi terve hulga 1930. aastate ajalehti, kust noppis mahlakaid inspireerivaid nimesid ja kuritegusid. „Lugu ise on muidugi välja-mõeldis,” ütles Raudam.

„Haapsalu krimka” kirjutamist alustas Raudam juba enne oma esikromaan „Paul”, mis 2021. aastal jõudis kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali proosa aastapreemia nominentide hulka. „Pärast „Pauli” pidasin pausi,” ütles Raudam. „Kui krimka uuesti kätte võtsin, ei mäletanud suurt midagi, millest ma kirjutanud olin, aga naersin oma naljade peale päris kõvasti ja otsustasin, et kirjutan ta ikkagi lõpuni.”

Gruusia saatkonnas töötanud Raudamile sulest on ilmunud „Minu Gruusia” (2010). Kahasse New Yorgis elava tütre Diana Sillaot-saga on ta kirjutanud raamatud „Minu New York” (2016) ja „Kas-sikõnd” (2016).

Piparkooke on Eestis kutsutud veel vehverkookideks. Wiedemanni sõnaraamatus ja vanemates ÕSides on piparkoogi kohta öeldud ka *pihkar*. *Pihkar* on tähendanud Lõuna-Eestis väga haput või mõru, näiteks „Supp apuss lännü, nigu pihkar” (Kambja). Seega õigustatud sõna piparkoogi kohta.

Tänapäeval on piparkoogitai-na retsepte väga erinevaid, iga-le maitsemeelele leidub midagi. Head krõbistamist!

Lisaks tasub läbi astuda „Piparkoogimaania” näituselt Tallinnas, mis tänavu keskendub muinasjutudele, ja Haapsalu piparkoogilinnused ootavad samuti vaatajaid.

Aitäh Krista Kumbergile erilmeliste „Hansu ja Grete” versioonide jagamiseks eest!
MONIKA UNDO

Lääne Elu 35. sünnipäeva-aasta puhul vaatame tagasi, mis teemad on päevakorra olnud 5, 10, 15, 20, 25, 30 ja 35 aastat tagasi.

„Kas kandideerid, peaarst?”, 7. detsember 1989

Haapsalu keskaigla peaarstist Toomas Vilosiusest kõnel-dakse juba tükk aega kui ühest võimalikust tulevases Haapsalu maavanemast. Ta ise kinnitab, et tema oma kandidatuuri pole pakkunud, sest sellel pole praegu ka suuremat mõtet. Maavanema valiku otsustab ikkagi lõpuks 10. detsembril valitav rajooniparlament.

„Kellele on kasulikud Laine ja soomlased”, 10. detsember 1994

Pole see „Laine” sugugi linnapea Suklese isiklik kasusaami-se allikas, vaadake, kui palju raha ravil olevad soomlased Haapsallu maha jäta-vad! – on paljudel haapsallastel põhjust vastu väita neile, kes sanatooriumi vajalikkuses kahtlevad.

Mõtlesime, et sügisel jääb ostjaid päris väheks, aga ei, kõnelesid mitme vanalinna poe müüjad. Suvega muidugi võrrelda ei saa, lisati, kuid seda mitte liiga nostalgiliselt. Suvel oli kasu, nüüd tuleb ots otsaga kokku.

„Palivere sai kalli tehase”, 7. detsember 1999

Eile avas majandusminister Mihkel Pärnoja Paliveres 14 miljonit krooni maksnud Pal-Klaasi karastatud klaasi tehase. „See investeering on mitmes mõttes kallis,” ütles Pärnoja. „Iga investeering, mis tehakse Eestisse, on Eesti majandusele oluline.”

Asi Pal-Klaasi osanikud on Eesti tugevaimad klaaspaketi-tide tootjad AS Glaskek ja AS Mallmerk. Kolmas osaline on Balti väikekapitali fond, mis vahendab Eestisse Euroopa Arengu- ja Rekonstruksioonipanga raha.

„Paralepa terviserada toob tervise asemel stressi”, 7. detsember 2004

Paralepa metsa terviserajal võib saada tervise asemel stressi, sest koeraomanikud lasevad koertel vabalt ringi joosta ega kutsu neid korrale. „Jooksurajad on märgistatud, aga joosta ei saa, sest koer on koeras kinni!” pahandas anonüümseks jääda soovinud tervisesportlane. Tervisejooks-ja ei mõista koeraomanikke, kes oma käitumisega teiste stressi põhjustavad. „Linnavalitsus võiks selgeks teha, kes kus liigub,” tegi ta ettepaneku.

Linnamajanduse peaspetsialist Eha Kallaste ütles, et kui keelata, tuleb midagi asemele pakkuda. Linnakeskkonna osakonna juhataja Krista Jutta mõnõis, et koerte jalutusväl-jakust on linnavalitsuses juttu olnud, aga juust kaugemale pole asi arenenud.

„Vormsi juhiks tahab 38 inimest”, 5. detsember 2009

Vormsi vallavanema konkursile tuli 38 soovivaldust, teis-te seas on ka praeguse vallavanema Daina Jüristo avaldus.

„Suur valik, palju tugevaid kandidaate,” iseloomustas konkursi viimastel valimistel kõige rohkem häälid kogunud valla arendus- ja majandusnõunik Urmas Pau. „Seal on Tallinna linnavalitsuse ja maavalitsuse kogemusega inimesi, suurte valdade juhte.” Ligi 40 soovi avaldanust on valitud seitse, nendega kohtub volikogu tuleval kolmapäeval silmast silma. „Ülejäänud on reserv,” oli vallavanem Daina Jüristo delikaatselt diplomaatiline.

„PERH ja Haapsalu löid käed”, 6. detsember 2014

Reede keskpäeval peetud nõupidamisel jõudsid Haapsalu ja Põhja-Eesti regionaalhaigla (PERH) juhid kokkuleppele, et Läänemaa haigla liidetakse PERHiga. Kui Haapsalu linnavalikogu ja valitsus liitumisplaanidele oma nõusoleku annavad, võiks PERHi juhatusse liikme Meelis Roosimäe sõnul ühishaigla asutamise lepingu sõlmida järgmise aasta jaanuari teises pooles. Valitsuse kinnitust on Roosimäe sõnul oodata jaanuaris. Omalt poolt on PERH lubanud anda uuele sihtasutusele 1,25 miljonit eurot, sellest 500 000 esmase sissemaksena ja ülejäänud 750 000 eurot kolme aasta jook-sul. „Need [summad] on investeeringuiks. Need ei ole jooksvate kulude lahenduseks,” lausub Roosimägi.

„Raudtee jõuab homme Haapsalule lähemale”, 7. detsember 2019

Ettevalmistused raudtee taastamiseks on jõudnud nii kaugele, et järgmise kahe aastaga saab valmis kogu Turba-Haapsalu-Rohuküla raudtee ehitusprojekt. Pühapäeval sõidab reisirong üle 24 aasta esimest korda Riisipere jaamast kauge-male – Turbani. „On väga suur rõõm, et Turba saab omale raudtee ja see tuleb Läänemaa lähemale,” ütles Haapsalu rongiootajate eestvedaja Aita Mõlder. „Me läheme pühapäeval ühiselt rongi tulekut tervitama.” Tellitud buss väljub kell 10 Haapsalu kultuurikeskuse busside parkimisplatsilt.

KEELETARK

Me kolmekesi tuleme präänikute maalt

„Piparkoogipoiste” laul kõlab igal jõuluajal, kuigi Aapo Ilves on teinud sellele tänapäevasemad sõnad, näiteks on tal „Meis pole suhkruteragi / ja nisujahu ka”. Ükskõik, millist retsepti piparkookide valmistamisel kasutada – piparkoogid ja jõuluuag on muutunud lahutamatuks.

Piparkookide ajalugu on pikk. Varemalt pole aga piparkoogid olnud pelgalt jõulumaius, vaid neid valmistati erinevateks tähtpäevadeks. Neile on omistatud ravitoimet, on ju üheks piparkoogitaina koostisosaks olnud ingver.

Ka ingliskeelne *gingerbread* tähendab otsetõlkes ingverileiba. Euroopas se jõudsid piparkoogid 11. sajandil koos paljude vürtsidega.

Huvitav on põhjus, miks piparkoogimajad populaarseks said. Tõukejõuks oli vendade Grim-mide muinasjutt „Hans ja Grete”, kus lapsed leiavad piparkoogimaja. Tõsi, algses loos on maja hoopis leivast: „Kui lapsed lähemale läksid, nägid nad, et majake oli ehitatud leivast ja kaetud kookidega, aknad aga valgest suhkrust.”

Hiljem on maja kirjeldust muudetud ja leib on asendatud piparkoogiga. Näiteks jõudsid lapsed majake-seni, mis oli tehtud

„maitsvast saiaist ja piparkookidest”, „piparkookidest, küpsistest ja suhkrust”.

Uuemates versioonides on maja juba „piparkookidest, küpsistest ja šokolaadist”, ka „kuldsetest piparkookidest ehitatud maja, mille katus oli laotud til-lukestest kookikestest”. Aga majal on olnud suisa „pann-kookidest tehtud katus ja aknaruudud kõige valgema suhkrust”. Muinasjutust on siiski kas kirjelduste või piltide järgi kinnis-tunud piparkoogimaja.

Eestlased said piparkoogimaitse suhu 19. sajandi lõpul. Ühtlasi võib 19. sajandi eestikeelsetest kokaraamatutest leida õpetusi, kuidas valmistada piparkooke või siis piprakooke, nagu neid nimetati.

MALLE-LIISA RAIGLA

Vehkleja Nelli Differtile parima naisssportlase kandidaadina on raske konkurentsi pakkuda.

Aasta sportlased selguvad nädala pärast

Läänemaa tänavused parimad sportlased kuulutatakse välja tuleval reedel, kuid neljapäevani saab igaüks anda rahvahääletusel hääle oma lemmikule.

Sel aastal kandideerib kuues kategoorias Läänemaa aasta sportlase tiitlile 24 sportlast ja kolm võistkonda. Sportlastest kaks – vehkleja Oliver Laasik ja kergejõustiklane Emma Katharina Hein – on esitatud tiitlile nii täiskasvanute kui ka noorte seas.

Kõige rohkem kandidaate, seitse, on noormeeste kategoorias. Kõige vähem, vaid kolm, on neidude ja võistkondade seas.

Suurem osa tänavustest Läänemaa aasta sportlase kandidaatidest tegutses Läänemaa

maal üsna laia harrastajakonnaga spordialadel – on vehklejaid, maadlejaid, kergejõustiklasi, tennisiste. Kuid aasta parima tiitlit püüavad ka jääpurjetaja, fit-model ja veteranist sangpommistaja.

Spordiliidu Läänemaa tegevjuht Üllo Lass ütles, et enamasti esitavad aasta parimate sportlaste kandidaate klubid, kuid liit saab kandidaate lisada ka omalt poolt.

Lõppevale spordiaastale tagasi vaatades ütles Lass, et läänlasel on ette näidata häid tulemusi. „Eriti rõõmustab meid muidugi Nelli Differti neljas koht olümpial,” ütles Lass. Ta nõustus, et naiste arvestuses on keeruline Differtile konkurentsi pakkuda.

„Aga katsutagu järele teha. See on Nelliil koos treeneriga väga tugeva ja järjekindla panustamise tulemus,” ütles Lass.

Läänemaa aasta sportlase tiitli saajad valis Läänemaa juhatuse eile õhtul, kuid kuues kategoorias kuulutatakse välja ka rahva lemmik. Oma lemmiksportlase poolt saab Läänemaa kodulohel hääletada 12. detsembrini.

Lisaks aasta mees- ja nais- ja noorsportlase, veterani ja meeskonna tiitlile tunnustatakse tuleval reedel toimival austamisõhtul aasta spordisündmust, kohaliku elu edendajat, noortetreenerit, klubi ja sportlikku perekonda.

KAIRE REILJAN

• VÄLEJALAD

Oi aegu ammuseid ehk Kuidas Argo Ennul külas käis

Kolmapäeval peab oma 70. sünnipäeva Eesti kõigi aegade parim pikamaajooksja staadionirajal Enn Sellik. Suure meistri käe all on harjutanud ka Läänemaa mees, maratonijooksus Eesti meistriks tulnud Argo Jõesoo.

AIVO PALJASMAA
info@le.ee

„Argo ütles mulle, et tahab Berliini maratonist osa võtta,” meenutas legendaarne jooksja ühel novembripäeval Tartus Tamme staadioni tribüünialuses toas, kuhu me kolmekesi end jutule sättisime. „Mis sa seal Saksamaal oleks saanud? Noh, võibolla oleksid paar minutit kiiremini jooksnud, aga siin oli sul Eesti meistritiitel mängus!”

Jõesoo jättis tollal, 2017. aastal, Saksamaale sõitmata ja tuli hoopis Eesti meistriks maratonirajal ajaga 2:28:15. Nüüd muigas ta veidi ujedalt omaette, kui treener takkajärele ikka veel nagu kergelt erutus. „Tavaliselt ma hooletustele nende võistluste valiku suhtes kätt ette ei pane, aga sedapuhku laitsin tema soovi küll maha,” ütles Sellik.

Sellik töötas siis, nagu töötab praegugi Tartus taksojuhina ja Jõesoole suvist treeningu- plaani koostades pidi juba kell neli ärkama, et õigel ajal ametisse jõuda. „Nuputasin ja kaalusin ning lõpuks panin kolmest variandist ühe kokku. Argo oli siis juba talupidaja ja kui sa päev otsa teed heina ja õhtul pool kümme koju jõuad ning kell kümme lähed metsa vahele jooksma, siis peab hoolega jälgima, et endale liiga ei teeks. Kui palju ja mis tempoga ta löike läbib – see kõik oli minu jaoks paras täppisteadus.”

Veel praegugi õhkus Sellikust rahulolu, et tollane ettevõtmine täkkesse läks. Jõesoo kinnitas, et oli ikka roodeo küll. „Nädalas läbis kokku 180 kilomeetrit. Treeninglaagris on selline mahv tükk maad kergem, aga talutöödega vaheldumisi oli see paras koormus,” ei tee Võntküla välejalgs asjast saladust. „Treeningplaanist pidasin aga täpselt kinni. Enne võistlust harjutasime isegi veejoomist, sest ega ma sedagi iga teatud aja tagant keset jooksu õieti osanud.”

Keenia keskmäestikulaagrisse minekuks oli Sellik talle samuti üksikasjaliku plaani koostanud ja lisanud, et seal tulles on jooksja vot sellel kolmapäeval kell kuus õhtul supervormis. „Sel kolmapäevahommikul tundsin ennast aga kehvasti, lõuna paiku hakkas veidi nagu parem ja kell kuus õhtul tuli mind tagasi hoida, et ma rajale ei tormaks. Sel-

liku ettekuulutus ei läksid mitu korda täpselt märki,” tunnustas Jõesoo treeneri tarkust.

Sellik ise hindab siiani oma treeneri Manfred Tõnissoni tarkust, kes vormis tavalisest liisku koolipoisist rahvusvahelise tasemega staieri. Paraku tabas andekat juhendajat 1977. aastal insult ja pärast seda tegutses Sellik suuresti omapäi. Tallinna ja Tartu treenerid muutusid muidugi kadedaks, et keegi isehakanud juhendaja kusagilt lisakust suutis oma hooletustele olümpiamängude finaalsuuna viia.

„Tõnisson uuris põhjalikult Uus-Meremaa treeneri Arthur Lydiardi koostatud süsteemi. See oli mahukas ettevõtmine ja teised Eesti treenerid ei viitsinud nii palju vaeva näha. Tõnisson hammustas asja aga lahti,” selgitas Sellik.

Pjedaalile ei pääsenud
Lydiardi fenomen vallutas 1960ndatel maailma kestvusjooksjate meeled ja Selliku sõnul harjutavad näiteks praegused Norra imejooksjad vennad Ingebrigtsenid ikka sama mudeli järgi, tingimused ja võimalused on muidugi paremad kui poole sajandi eest. „Norralastel on aastane eelarve paarsada tuhat eurot jooksja kohta, meil vaata et sada korda väiksem,” ütles Sellik kibedalt muiates ja lisas, et igasugusel tarkpeadel ei sobiks ilkuda meie jooksjate kallal, et nad on nagu peata lambakari: „Võimalused on ju sedavõrd erinevad.”

Sellik oli oma tippajal 1970ndate teises pooles maailma tasemega jooksja. Paraku ei õnnestunud tal suurtel tiitlivõistlustel pjedaalile tõusta, kuigi silma pidasid tal peal mitmed tollased ässad, alustades kasvõi neljakordse olümpiavõitja Lasse Viréniga. Sellik on põhjanaabrite jooksusangari paaril korral alistanud, aga tiitlivõistlustele pääsesid nad erinevatel teid pidi. Kui Virén võis oma tippvormi rahulikult säilitada, siis Sellik pidi Nõukogude Liidu spordisüsteemi kadalipust läbi murdma. Pahatihti kulusid õige auru ja terav jooksusamm ära just sellel takistusriibal.

Näiteks enne 1976. aasta Montréali olümpiamänge korraldati Podolskis otsustav katsevõistlus ja Selliku võimekus avaldus seal väga eredalt. Ta võitis 5000 meetri distantsi ajaga 13.17,2. Maailma-

Argo Jõesoo võidab 2017. aastal 28aasta

Argo Jõesoo (vasakul) ja Enn Sellik me staadionil tänavu novembris.

rekordist jäi puudu ainult 4,2 sekundit.

„Ega palju jäänud jah,” muigas tollane jooksutäht veel nüüdki kavalalt oma hallide vuntside varjus ja andis siis mõista, et need neli puudu jäänud sekundit võivad üsna pikad olla. Montréali OMil suutis Sellik väga kiiresti eeljooksust finaali jõuda, aga siis sai jaks otsa. Võitis jällegi Virén.

„Selline oli minu saatust. See oli ränk löök,” võib lugeda Selliku hinnangut oma sooritusele raamatus „Jooksja” (2019, kirjastus Hea Lugu). Lisaks haaravale sportlaseloole võib teose lehekülgedel nautida väga tõepäraselt kirjeldust eelmise sajandi kolmanda veerandi Eesti maakooli ja külanoorde igapäevast elust, nende röömudest ja unistustest.

„Tegelikult kulus mul seitse aastat jäägituid treeninguid, et olümpiale jõuda,” võttis Sellik vestlusringis oma meenutused kokku. „Nii ongi, edasi tuli seitse

Läänemaa aasta sportlase kandidaadid

Aasta meessportlane

- **Joonas Kiisler** (jääpurjetamine) – MM 3. koht; EM 4. koht.
- **Kevin Uspenski** (Kreeka-Rooma maadlus) – Eesti MV 3. koht; Thor Masters UWW kalendriturniiri 4. koht; Palusalu MÄV 2. koht.
- **Robin Uspenski** (Kreeka-Rooma maadlus) – Eesti MV 5. koht; Palusalu MÄV 3. koht; U23 UWW kalendriturniiri kaks 1. kohta, üks 5. koht.
- **Kevin Sakson** (kergejõustik) – Indoor Big 12 Championshipi (ülilkoolide võistlus USAs) 4. koht; Eesti MV kuulitõukes 2. koht, kettaheitel 2. koht.
- **Sten Priinits** (vehklemine) – Eesti meister individuaalselt ja võistkonnaga, Eesti karikavõitja, Endel Nelise memoriaali 1. koht; MK-etapi 14. koht; GP-etapil Budapestis 393 osavõtja seas punktikohtal – 56. koht.
- **Oliver Laasik** (vehklemine) – täiskasvanute Eesti karikavõistluste 6. koht.

Aasta naisssportlane

- **Nelli Differt** (vehklemine) – Pariisi OMI 4. koht. MK-etapi 1. koht naiskonnavõistlustes; 3. koht individuaalvõistlustes; Eesti täiskasvanute meister naiskondlikult.
- **Maily Märss** (tennis) – Eesti täiskasvanute GP 3. koht.
- **Simona Ladva** (tennis) – Eesti täiskasvanute GP 3. koht.
- **Emma Katharina Hein** (kergejõustik) – Eesti MV (täiskasvanud) 7-võistluses 2. koht; Eesti talvise mitmevõistluse MV (täiskasvanud) 5-võistluses 3. koht.
- **Johanna Tilk** (fit-model) – fit-model'i MMI 6. koht (kuni 172 cm); kulturismi ja fitnessi Eesti MV fit-model'i Eesti meister.

Aasta noorsportlane (neiid)

- **Emma Katharina Hein** (kergejõustik) – U20 MMI 7-võistluses 11. koht; Balti U20 mitmevõistluse võistkondlike meistrivõistluste 7-võistluses 3. koht, 5-võistluses 3. koht; Eesti MV U20 7-võistluses 2. koht.
- **Eliise Mari Toomemägi** (kergejõustik) – Eesti sisemeistrivõistlustel U14 kuulitõukes 1. koht; Eesti suvistel noorte MV kuulitõukes 1. koht.
- **Julia Trynova** (vehklemine) – U17 EM individuaalne 3. koht; naiskonna kaptenina naiskonnaga 3. koht; U17 ja U20 Eesti meister; U20 MK-etapi 11. koht.

Aasta noorsportlane (noormehed)

- **Kenert Rehkalt** (kergejõustik) – Eesti noorte suviste MV U14 kuulitõukes 1. koht.
- **Hendrik Rämman** (maadlus) – Eesti MV U20 Kreeka-Rooma maadluses 1. koht.
- **Jarko Danilov** (maadlus) – Eesti MV U20 vabamaadluses 3. koht.
- **Jarmo Danilov** (maadlus) – Eesti MV U17 Kreeka-Rooma maadluses 3. koht; Eesti MV U20 vabamaadluses 3. koht, Kreeka-Rooma maadluses 3. koht.
- **Oliver Laasik** (vehklemine) – U20 Põhjamaade MV 1. koht; U20 Baltic Cup 1. koht; U20 MM Eestis meeskonnas 10. koht; U20 MK-etapil 10. koht.
- **Patrik Rainer Kaljula** (tennis) – Eesti noorte GP-turniiri U18 1. koht; Eesti noorte GP-turniiri U18 1. koht.
- **Egert Trave** (tennis) – Eesti noorte GP U16 finaali; Tennis Europe U16 veerandfinaali.

Aasta seniortlane

- **Heikki Sool** (lauatennis) – Eesti veteranide MV üksikmängu 3. koht, segapaarismängu 2. koht; NETU veteranide MV segapaarismängu 2. koht, meespaarismängu 5. koht.
- **Fred Vali** (kergejõustik) – veteranide MM kuulitõuke 1. koht, heidete mitmevõistluse 1. koht, raskusheite 2. koht (lisaks kettaheite 4. koht); Eesti sise-MV kuulitõuke 2. koht; Eesti veteranide MV kuulitõuke 1. koht, kettaheite 1. koht; Eesti veteranide kuulitõukerekord klassis M45 – 16.44.
- **Kalju Aigro** (tennis) – Eesti seniioride MV 75+ 2. koht.
- **Vello Kuhl** (tennis) – Euroopa MV 70+ 1. koht. Eesti seniioride MV 70+ 2. koht.
- **Verner Friberg** (sangpomm) – veteranide sangpommimängu MM – kaks 1. kohta ja üks 2. koht.

Aasta meeskond

- **En Garde'i meeskond** (Sten Priinits, Oliver Laasik, Tony Sepp, Mattias Lao) – Eesti meister.
- **Haapsalu Herilased** – Saku II liiga 2. koht (pääs Saku I liigasse).
- **Haapsalu tennise meeskond** (Ott Raidla, Igor Nudelman, Patrik Rainer Kaljula, Andres Nõmtak, Egert Trave, Gregor Trave, Ilo Toom) – Eesti klubide karikavõistlustel II liiga finaali (pääs I liigasse).

ALLIKAS: SPORDILIIT LÄÄNELA

Enn Sellik võidab 1973. aastal 18aastasena Eesti meistrikulda maratoni jooksus. Käed taeva poole! ERAKOGU

meenusid olnud aegu Tartus Tamme AIVO PALJASMAA

aastat saavutatud tasemel püsida ja ega tippjooksja akud suurt rohkem vastu peagi." Sellik lisas, et tegelikult on tal meeles kõik oma jooksud ja ega lihtne polnud trenni teha. „Pingutama pidid ka vähem tähtsatel võistlustel ja ikka oma jalgadega, ega see olnud jalgrattaga mäest alla sõit.”

Jõesoo kuulab treeneri juttu suure huviga ja küsis siis, et kas loobuda oli raske.

„Ei olnud,” tuli vastus kiirelt. „No mida sa ikka seal kusagil Kirgiisias või mujal hakkad igal sügisel jälle trenni uhama, kui järgmisel suvel on vaid paar rahvusvahelist võistlust ees ootamas. Maailma parimad osalevad pidevalt öhtumiitingutel, meie uhame aga trenni teha. Asi muutub nüriks.”

Jõesoo tundis huvi, et kuidas see kõik majanduslikult ära tasus. Sellik vastas, et sai palka 200 rubla kuus. „See polnud väike raha – insener sai tollal 150, lihttööline mitte üle 100 rubla kuus.”

Kõrvalt oli huvitav jälgida kahe erineva põlvkonna esindaja dialoogi. Vanem on pärit sügavast nõukogude ajast, noorem oli sündinud laulva revolutsiooni päevil. Vanem on jooksurajal mõõtnud sammu selle maailma vägevatega, noorem võis sellisest tasemest ainult unistada. Ometi ühendab neid miski. Sitked on nad mõlemad, nagu õigele eesti mehele kohane. Suuri sõnu ei armasta ja tühja asja pärast ei virise.

Kuidas aga Jõesoo Selliku treeningrühma 2009. aastal sattus, tundsin huvi.

„Õppisin siis Tartus maaülikoolis agronoomiks, käisin omaette jooksmas. Kodus Võntkülas olid mul juba lambad ja sai neid koeraga koos taga aetud,” naeris Jõesoo.

„Susi (Haapsalu kergejõustikutreener Endel Susi – A. P.) helistas mulle, et tal on Läänemaal üks kõva jooksupoiss. Ütlesin, et kui tahab, las siis tuleb minu juurde. Läksin oma treeningupundiga Elvasse männimetsa harjutama. Ütlesin, et vaata, kuidas teised jooksevad, ole neil sabas. Paari ringi pärast näen, et Argo on teistest ees. Küsisin, et mis sa tornad. Tema ütleb, et mis ma siin sõrgin, niiviisi ei saa särki ka märjaks,” meenus Sellik.

„Mina siis ei teadnud, kui kõva jooksumees Sellik tegelikult oli olnud. Ega ma muidu ei ütle, et olen mees metsast,” naeris Jõesoo üsna südamest.

Enn Sellik võidab 1973. aastal 18aastasena Eesti meistrikulda 1500 meetri distantsil. Käed taeva poole! WIKIPEDIA

„Ütlesin talle, et eks vaatame. Jooksumees oli tal normaalne,” ütles Sellik.

„Algul näitasid mulle ikka ette, kuidas üle päka rullida, et ma mitte täistallal ei jookseks,” meenus Jõesoo.

„Nojah! Ikka nagu talumees paneb saabastega!” sõnas Sellik.

„Algul kodukoplis ma jooksi kummikutega,” tunnistas Jõesoo ja selle peale muigasime kõik kolmekesi, sest kõrvalt nägijale võis see pilt üsna koomiline paista.

„Einoh, nagu loodus on sulle andnud, niiviisi panedki,” ütles Sellik.

„Enn ütles meile ikka vahel, et mis siin targutada – panna tuleb,” meenus Jõesoo.

Sellik märkis, et praegu on tal viis hooaegust ja uusi ta enam ei võta. Jõesoo huvitus, et kas mõni noorem treener pole nii teeneka jooksumee juurde nõu tulnud küsima.

„See maastik on praegu kihvt,” muigas Sellik. „Noorteklassi treenerid pigistavad hooaegustest viimased mahlad välja, arendatakse üksnes jõudu ja kiirust. Täiskasvanutena kaovad nad aga ära. Mahtu ja vastupidavust pole arendatud, aga ilma selleta tippu ei jõua.”

„Mina siis ei teadnud, kui kõva jooksumees Sellik tegelikult oli olnud. Ega ma muidu ei ütle, et olen mees metsast,” naeris Jõesoo üsna südamest.

Sellik oli kõrvalt näinud ühe andeka jooksupoisi treeningut, kes pingutas kas või viimase vereni, et kordusloike aina kiiremini läbida. Sellik küsinud, et mis sa ennast nii hirmsasti piitsutad. „Järgmisel võistlusel keeras tema treener mind nähes järevalt kõrvale, sellest tüdrukust pole aga enam midagi kuulda.”

Mida Sellik sisimas eestlaste jooksupolemikust arvab, seda võib ainult aimata. On tajuda, et tühikargajad talle korda ei lähe, hindab ainult tõsiseid ja sitkeid harjutajaid. Ja nappu peab neil ka olema.

Jätsime huvasti ja vurasime Argo koos tagasi Haapsalu poole. Argo ohkas kergelt ja tunnistas, et tema ei saaks treeneriametiga hakkama: „Olen liiga kärsitu. Metoodikatest saan ju üldjoontes aru, aga see amet peab ikka sobima. Nagu näiteks Sellikule.”

Talutöö võtab kogu aja Tundsin huvi, et kas hiljuti 36aastaseks saanud Võntküla välejalg on oma jooksmistele joone alla tõmmanud. „Talutöö kõrvalt on raske jätkata ja eluaastad pole ka enam need. Mõnikord õhtuti teen küll kümnekilise ringi, nii südame rahustuseks.”

Pärast väikest pausi lisas Argo, et Sellik oli ikka igati toeks. „Ükskord sõitsime Riia karikavõistlustele ja mind pandi nõrgemasse jooksu. Sellik läks korraldajate juurde asja klaarima ja tuli võidukalt tagasi. Küsisin, kas sa tundsid neid asjamehi. Ei, vastas Enn, nemand tundsid mind, Sellikut.”

Naersime mõlemad ja ma viisin jutu mujale. Argo elukaaslane on samuti jooksja, kiirejalgne Kaia Lepik, kes pidavat ikka isukalt edasi lippama. Peres on neil sirgumas kaks armsat maimukest. „Milla pulmad teete?”

„Kangesti tahaks teha, aga maatööd neelavad kogu aja,” vastas Indreku talu peremees. „Mina tahan aga suurt ja uhket pulmapidu, kuhu kõik sõbrad ja tuttavad kohale tulevad.” Jätsin autoroolis istuva Argo rahule – sel hetkel ei tohi ju oma pulmapeost unistavat tõsiselt Eesti meest segada.

„Tead, vägev päev oli täna,” ütles ta äkki ootamatult. „Sai talutöödest eemale ja Sellikuga kohutamine tuletas meelde, et meie jooksupunt oli toona ikka üks maru seltskond. Vägev!”

Katarine Rosalie epistolid

145. osa

AIDI VALLIK
kolumnist

Epistel elektrituulikute ja Hanah Lahe eksortsismist

Sel nädalal sai teatavaks üks Roimavalitsuse poolt kaua varjatud fakt. See saladus avastati ning paljastati osavalt Püha Perekonna suunamisel ning Valgussõdalaste detailselt kavandatud ja maksimaalse põhjalikkusega läbi viidud salaoperatsiooni tulemusena. Ning nüüd on ehk lõpuks teile kõikidele kohale jõudnud, millist Roimavalitsust on Eesti valija oma rinnal hellitanud.

Kas sa ikka oled teadlik, mu armas rahvas, et need uhked kõrge tuulikud, mis meil rannapiirkondades ja mujalgi ülbelt oma surmaohtlikke tiibu ringi keerutavad, on mõeldud hoopis selleks, et summutada meie riigi luurele vajalikke luureradarite signaale? Ja kas sa oled endalt nüüd ka küsinud: miks on Roimaerakonnal vaja, et meie kaitseväge ei saaks radarite luureandmeid kätte? Mis plaan selle taga peitub?

Küllap te olete ammugi märganud, millise survega pressitakse rohepöörde kampaaniaid uksest ja aknast sisse. Ei jõuta isegi söögi alla ja söögi peale ära kiita tuumajaama rajamise mõtet, ning suured tuulikupargid on samasuguse kiidukooriga saatel juba valutanud rannaniidud ja muud haruldased kooslused. Ikka kõik on nii roheline ja päästab maailma. Aga tegelikult!

See nüüdne paljastus, et mille jaoks kõik need tuulikuväljad on tegelikult mõeldud, tähendab ainult üht: Roimavalitsus on astumas järjekordset suurt sammu oma eesmärgi poole. Kui tal on vaja, et meie riigil ei oleks toimivat luuret, siis töötab ta vastu meie riigi iseseisvusele, eesmärgiks hävitada eesti rahvas ja olematusse pühkida vaba Eesti riik.

Kes meist poleks seda oma südames juba niikuinii teadnud? Aga nüüd on olemas ka tõend selle kohta, sest need elektrituulikud ise see tõend just ongi. Roimaerakond oma salajas vihas eesti rahva vastu on lasknud need kõik püstitada, et muuta riigi kaitse võimatuks, kui ühel päeval oleks neid luureandmeid väga vaja. Ja ka see päev on Roimavalitsusel juba Putiniga kokku lepitud.

Armas rahvas, sa küsid nüüd muidugi, kust ma seda ometi tean. Arvad, et ehk tehti nende tuulikutega lihtsalt viga ja et keegi ei teadnud. Kuid ma ütlen: ärge olge naiivsed! Kas nüüd on need tuulikud seisma pandud, kui see info teatavaks sai? Ei ole, kõik vehivad edasi! Mis tähendab, et meie Eesti vabariigil ei ole mingit radariluuret ka täna, ka praegu, ja see muudab igasuguste vaenlaste tegutsemise nii kergeks. Mulle saadeti see Tõde universumi poolt üsna äkitselt ootamatul viisil. Nimelt, nii nagu ma teile juba nädal tagasi rääkisin, olen ma olnud viimasel ajal pühendunud Olga Lauristini poolt seestatud Hanah Lahe jälgimisele. Kui mulle sai selgeks, et Hanah Lahe ei olegi üldse tegelikult tüdruk nimega Hanah Lahe, vaid see on musta maagia teel üle võetud keha. Ning selle ülevõtjaks ning selles tegutsejaks ei ole keegi muu kui 1903. aastal sündinud kuri kuulus juunikommunist, marksist ja küüditaja Olga Lauristin.

U su mind, mu armas rahvas, kui ma ütlen sulle, mida ma oma Energiaspiraali abil ja tuvi Maaru silmadel läbi olen kõrvalt tunnistanud ja kindlaks teinud. Olga Lauristin oli otsesidemetes Moskva juba 1940. aastal ja on seda ka praegu. Ta on Moskva sügavalt seotud ka maagilisel tasandil: ta on neile toetanud eesmärgi saavutada ja ta ei saa lahkuda Teisepoolsusse, kuni tema töö on veel pooleli. Seega ta ei saa surra enne, kui Eesti riik pole maa pealt lõplikult pühitud ja Venemaale allutatud.

Nii et tal on nüüd vaja nõrgestada, saboteerida, likvideerida. Mis võiks olla selleks lihtsam, kui mõelda välja rohepöörde ja hakata igat järgmist kahtlast asja sellega põhjendama? Sealjuures veel rahvast hirmutades ja valesid uskuma sundides.

Lennundus kindlasti teeb riigi tugevamaks. Järelikult hävitame Eesti lennunduse! Eesti luure võib Venemaa jaoks sissetungimise muuta keerulisemaks – järelikult rikume salaja täiesti ära Eesti radariluure süsteemi! Vaat niimoodi mõtleb Olga Lauristin, ja iga tema öeldud sõna Hanah Lahe suust peab ta oma eesmärgi saavutamisele lähemale viima.

Nii on sinul, mu armas rahvas, viimane aeg hakata mõistma rohepöörde eestkõnelejate sõnade tegelikku sisu. Ja nende aktsioonide põhikangelane Hanah Lahe vajab eksortsismi ning pärast seda veel mitmeid keerulisi rituaale, mis kihutaksid temast välja nii Olga Lauristini kui ka temast veel sinna maha jäävad varimõteted, tegutsemiskäsud ja kogu ülejäänud musta ja haisva energeetika. Ma usun, et ma olen võimeline siin midagi korda saatma, kuid selleks pean ma Hanah Lahele ligi pääsema. Kuid Olga Lauristin temas ei lase mind ligilähedalegi. Sellepärast, mu armas rahvas, peab võibolla eelistama esialgu Hanah Lahe füüsilist eemaldamist riigi otsustusprotsesside juurest, see tähendab riigikogust, valitsusest ja kõikide suurte riigiettevõtete juhatustest! Ning seejärel, kui ta on eemaldatud igasuguste hoobade juurest, kus ta iganes võib kahju teha, saab ta paigutada vangimajja, kus ma saan tema juures käia maagilisi rituaale tegemas, et Olga Lauristin enam iialgi ei ohustaks Eesti vabariigi julgeolekut ja iseseisvust.

Lehm Ljudmilla

lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

LUULESÕPRADE JÕULUSALM

TÄNA ÕPIN ÜHE SALMI,
HOMME ÕPIN TEISE,
ET SIIS ÜKSKORD JÕULUVANA
ALUSTADES REISE
OSKAN IGA PAKI KOTIST
VÄRSIS VÄLJA VÕLUDA.
JA KUI KÕLAB LUULESÕNA,
ONGI ÕHTU ÕDUSAM.

LASTESUDOKU

	6			5	
3					4
		1	4		
		3	5		
2					5
	3				2

SUDOKU

		6	7		3	5		
	3		5		9		7	
8								3
		2		7		1		
9								8
		3		4		6		
7								1
	6		1		2		4	
		4	3		7	9		

KUJUND, MIS KÕIGE TÄPSEMINI VASTAB MAA KUJULE	VÕIPIIM	SENT	RIIGISISESTE ASJADE KORRALDAMINE	RÄNI	TEAT. SUGULISE PALJUNEMISE VIIS	PEAKATE	MI-DIEES	PALLAADIUM	P NAABER	LOBAJUTT	ÜKSIK-OLEND,-ORGANISM	2.	TONN	LÄÄNE-ESKIMO	KURADITOSIN	VESI-, VEE-										
ASUKOHA-MÄÄRAJA			NOOT																							
EESTI MAAKOOD		JUURE ASET TÄITEV MOODUSTIS LAHKUNU							EOSTAIM				NORRA KROON													
KEERUTAMATA				KAS ON?				ENNE-, ESI-, ETTE-, EEL-					VETEVOOG													
SAAMATU			...VANA ALEVIK JÄRVA-MAAL				LÄIKIMA																			
500.	MUSTLANE						... KOFF			KAKS ESINEJAT							KAGU-EESTLANE	TARBIJA-HINNA-INDEKS	ÜHE-SUGUSED TÄHED	PRANTSUSE END. RAHA	ISEKAS INIMENE	PAKKU, PLEHKU	ÜHISTU	ÄÄRMINE		
EESTI TENNISIST				HALASTUS				SEAL-HULGAS					MANGAN													
ÕNGEMEHE NOOS				ESMA-SÜNDINU,-LOODU				KERGE KÕHATUS					VANUS												LAUPÄEV	
																									TEAT. DIS-KRIMINEE-RIMINE	
ALUMIINIUM		TÖÖKAS						ARVUKALT																		MOKKA
		VÄÄRIKUS						AASTA-TUHAT																		JÕGI PÄRNUMAAL
NAISENIMI			PROUA						NOOT				MÄÄRAMA-TUS VANU-SES													SIGA
			MEELEGA						NAATRIUM				ÜLEMINE													VÄRVITU GAAS
ATO-	MAGAMINE				SIDESÕNA			NIKKEL					RAVIMTAI-ME OSA													KAKS...
	OMAENESE				SAMUTI			J. TUULUKU JUTUSTUS					UITAMINE													VABA
SELEEN		NÜÜDKI, VEELGI						KONT-VÕORAKS						ISU												SAARESTIK
		VÄRSKE						USA KIRJANIK						RIIK AASIAS												TAEVAKEHA
NÕU				OLLUS					ROHTTAIM																	PILJARDI-KEPP
				LA-BEMOLL					... FACTO																	LÄTI KEELES
TAIPAMA					PIIRKOND VÕOKOHAST ALLPOOL								MAAKOND KREEKAS													RÄND-RAHVA LAAGER
					...-POST								50.													UMBES
ÜKS RIISIKAS								NAISENIMI																		HASARTI SATTUMA

Eelmise nädala vastus: Haapsalu naised koovad Ukraina sõduritele sadu sokke.

E 9. detsember

00:20 Kirjandusministri juures 00:50 Klass: elu pärast 02:10 Öötilikooli rännakud 03:11 ERR.ee uudised 05:45 Ringvaade 06:45 Terevisioon 09:10 Terevisioon 11:30 Prillitoos 12:30 Artur ja Nelli 12:50 La Promesa 13:45 31. jaoskond 14:05 Reisisile minuga. Viljandi maasikad ja inimesed 14:35 Maahommiku lood. Metsamehe jälgedes 14:50 Alexander Armstrong Sri Lankal 15:35 Súdameasi 16:30 Öne 13 17:00 Aktuaalne Kaamera 17:05 31. jaoskond 17:30 La Promesa 18:25 IT-vaatlik 18:30 Aktuaalne Kaamera 19:00 Ringvaade 20:00 Mis värvi on majandus? 20:30 Osoon: Virumaa veed puhtaks 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Sport 21:40 Väilsilm 22:10 Monumendid ja apelsinid 23:10 Grantchester 23:55 Ringvaade

00:05 Joulud Dollywoodis 01:50 Salapärase jõulupidu 03:35 Kire hind 05:30 Postimees.ee 06:00 Reporter+ 06:30 Postimees.ee 09:05 Mitme näoga Eesti 09:35 Telehommik 12:25 Mulle Eestist ei piisa! 14:25 Vösavinkel 13:55 Roaldi retked Eestis. Driftikunnid 14:55 Mägi-päästjad 15:55 Armastuse hind 16:55 Lena Lorenz: Vanemad minu lapsel 18:00 Naabriplika 19:00 Reporter 20:00 15 küsimust 20:30 Kuuuurija 21:30 Öhtu! 22:30 Meie aasta Hiinas 23:10 Chicago politseijaoskond

01:05 Riviera 02:05 Isside armee 04:15 STOP! 04:45 TV3 uudised 05:15 Kaks Kanget Kaukaasias 06:00 TV3 uudised 06:30 Ududishimulik George 07:00 Spidey ja tema imelised sõbrad 07:35 Jänku Juss 07:50 Kirgede torm 09:05 Vöidustuudio 10:05 Kahevöitlus 10:40 Su nägu kõlab tuttavalt 14:00 Minu saladus 15:10 Sajandi armastus 16:15 Kirgede torm 17:25 Suletud uste taga 18:30 Kahevöitlus 19:00 TV3 uudised 20:00 Märjatud Eestis 21:00 Alo 21:30 2024: raskete valikute aasta 22:00 Bandiit

00:15 Laululähing 01:10 Laululähing 02:11 ERR.ee uudised 07:00 Mutihärra Mutik 07:10 Piraaditar ja Capitano 07:20 Pips ja Popi 07:30 Tinka ja kuningate mäng 07:55 Jöulutaadi suured saladused 08:00 Minu rüütel ja mina 08:10 Pörsas Peppa 08:15 Pörsas Peppa 08:20 Angelo reeglid 08:30 Anna ja sõbrad 08:35 Rantšo 09:00 Ringvaade 10:00 TeadusEST 10:30 Mehed, hakkame elama! 11:00 Súdamed 11:55 Suisapäisa laululähing Austrias 12:25 Ainulaadne aastakäik 12:55 Laululähing 13:45 Ukraina stuudio 14:20 ERR.ee uudised 15:30 Tinka ja kuningate mäng 15:54 Malvina eeleegia. Buratino tegutseb jälle 15:55 Piip ja Tuut. Köögiviljateater 16:00 Peeter Paani uued seiklused 16:20 Loomalood 16:25 Kriipsu Juku kodu 16:30 Jöulütöökoda 16:40 Vägev värk! 16:45 Anna ja sõbrad 16:50 Pips ja Popi 17:00 Kirbu-Krants 17:20 Pörsas Peppa 17:30 Tinka ja kuningate mäng 17:55 Jöulutaadi suured saladused 18:00 Luise ja Oliver 18:10 Lotte 18:15 Väike Ana teeb koerust 18:20 Sisenemine keelatud! 18:45 TeadusEST 19:15 Kultuuriuudised 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Päeva püük 20:00 Päikesesüsteem 20:55 Eesti muistrid 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Päeva püük 22:00 Plekktrumm 22:45 Kreisiradio 23:10 Karaokeparadiis

T 10. detsember

01:00 Súdameasi 01:50 Ajavaod. Teaduse mehed 02:20 ERR.ee uudised 05:45 Ringvaade 06:45 Terevisioon 09:10 Terevisioon 11:30 Maahommik 12:15 Osoon: Virumaa veed puhtaks. Fosforiidi kaevandamise mõju põhjaveele 12:45 La Promesa 13:40 31. jaoskond 14:05 Reisisile minuga. Andres Dvinjaninoviga Setomaal 14:35 Alpimaja 15:35 Súdameasi 16:30 Öne 13 17:00 Aktuaalne Kaamera 17:05 31. jaoskond 17:30 La Promesa 18:30 Aktuaalne Kaamera 19:00 Ringvaade 20:00 Impulss 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Sport 21:40 Esimene stuudio 22:05 Marconi. Mees, kes ühendas maailma 22:55 Plekktrumm. Urmas Lüüs 23:40 Ringvaade

00:10 Versailles 01:15 Valelikud võrgutajad 02:05 Naabriplika 03:00 Chicago politseijaoskond 03:50 Versailles 04:55 Postimees.ee 05:30 Reporter 06:30 Telehommik 09:05 15 küsimust 09:35 Telehommik 12:25 Kuuuurija 13:25 Vösavinkel 13:55 Roaldi retked Eestis. Viimane vaatus 14:55 Mägi-päästjad 15:55 Armastuse hind 16:55 Lena Lorenz: Vanemad minu lapsel 18:00 Naabriplika 19:00 Reporter 20:00 15 küsimust 20:30 Täistund 21:30 Öhtu! 22:30 Krimi 23:00 Chicago politseijaoskond

01:05 Riviera 02:05 Isside armee 04:15 STOP! 04:45 TV3 uudised 05:15 Kaks Kanget Kaukaasias 06:00 TV3 uudised 06:30 Ududishimulik George 07:00 Spidey ja tema imelised sõbrad 07:35 Jänku Juss 07:50 Kirgede torm 09:05 Vöidustuudio 10:05 Kahevöitlus 10:40 Su nägu kõlab tuttavalt 14:00 Minu saladus 15:10 Sajandi armastus 16:15 Kirgede torm 17:25 Suletud uste taga 18:30 Kahevöitlus 19:00 TV3 uudised 20:00 Märjatud Eestis 21:00 Alo 21:30 2024: raskete valikute aasta 22:00 Bandiit

00:05 Neidsaare hoo peal 01:30 Södur 02:25 Päeva püük 02:57 ERR.ee uudised 07:00 Mutihärra Mutik 07:10 Väike Ana teeb koerust 07:15 Pips ja Popi 07:25 Tinka ja kuningate mäng 07:50 Jöulutaadi suured saladused 07:55 Luise ja Oliver 08:05 Sisenemine keelatud! 08:25 Anna ja sõbrad 08:35 Peeter Paani uued seiklused 09:00 Ringvaade 10:00 TeadusEST 10:30 Mehed, hakkame elama! 11:00 Súdamed 12:00 Sündinud unistusest. Eesti Filharmonia Kammerkoor 40 13:00 Laululähing 13:55 Mis värvi on majandus? 14:27 ERR.ee uudised 15:30 Tinka ja kuningate mäng 15:55 Loomalood 16:00 Peeter Paani uued seiklused 16:20 Puuoni lood 16:30 Jöulütöökoda 16:40 Vägev värk! 16:45 Anna ja sõbrad 16:50 Pips ja Popi 17:00 Ella, Oscar ja Huu 17:10 Mutihärra Mutik 17:20 Pörsas Peppa 17:30 Tinka ja kuningate mäng 17:50 Jöulutaadi suured saladused 18:00 Floor paneb reeglid paika 18:10 Kui ma suureks saan 18:20 Sisenemine keelatud! 18:45 TeadusEST 19:15 Kultuuriuudised 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Söda kohtupingis 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Päeva püük 22:00 Kirjandusministri juures 22:30 Vivienne Westwood. Jumal, hoia kuninganna! 23:10 Väilsilm 23:40 Neli väikest täiskasvanut

K 11. detsember

00:40 Súdameasi 01:35 Ajavaod. Teaduse mehed 02:00 Esimene stuudio 02:28 ERR.ee uudised 05:45 Ringvaade 06:45 Terevisioon 09:10 Terevisioon 11:30 Öne 13 12:00 Eesti mäng 17, 12 12:45 La Promesa 13:40 31. jaoskond 14:05 Minu teine mina 14:45 Marconi. Mees, kes ühendas maailma 15:35 Súdameasi 16:30 Öne 13 17:00 Aktuaalne Kaamera 17:05 31. jaoskond 17:30 La Promesa 18:30 Aktuaalne Kaamera 19:00 Ringvaade 20:00 Eesti imeline loodus 20:05 Pealtnägija 20:55 Leiunurk 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Sport 21:40 Esimene stuudio 22:05 Kunstiskandaalid 22:25 Gunnar Graps. Trubaduur magistraalil 23:55 Kohtumispaik Löuna-

00:00 Versailles 01:10 Valelikud võrgutajad 02:00 Naabriplika 02:55 Chicago politseijaoskond 03:45 Versailles 04:50 Postimees.ee 05:30 Reporter 06:30 Telehommik 09:05 15 küsimust 09:35 Telehommik 12:25 Täistund 13:25 Vösavinkel 13:55 Roaldi retked Eestis. Tagasi Tallinnas 14:55 Mägi-päästjad 15:55 Armastuse hind 16:55 Lena Lorenz: Habras önn 18:00 Naabriplika 19:00 Reporter 20:00 15 küsimust 20:30 Naised vormis 21:30 Öhtu! 22:30 Žiguliga isamaal 23:00 Chicago politseijaoskond

01:00 Rahva teener 01:35 Rahva teener 02:05 21 gramm 04:15 TV3 uudised 05:10 Kirgede torm 06:00 TV3 uudised 07:00 Spidey ja tema imelised sõbrad 07:35 Jänku Juss 07:50 Kirgede torm 09:05 Vöidustuudio 10:05 Kahevöitlus 10:45 Meisterkook 11:50 Maitserännak Eestis 12:55 Aerutades Alaskale 14:00 Minu saladus 15:10 Sajandi armastus 16:15 Kirgede torm 17:25 Suletud uste taga 18:30 Kahevöitlus 19:00 TV3 uudised 20:00 Suur lotokolmapäev: Rooside söda 21:00 Võimalik vaid TikTakis 21:30 Parim versioon endast 22:30 Minu tüdruk

01:40 Kirjandusministri juures 02:10 Päeva püük 02:39 ERR.ee uudised 07:00 Mutihärra Mutik 07:10 Kirbu-Krants 07:25 Pips ja Popi 07:30 Tinka ja kuningate mäng 07:55 Jöulutaadi suured saladused 08:00 Floor paneb reeglid paika 08:10 Jöulütöökoda 08:20 Sisenemine keelatud! 08:45 Pörsas Peppa 08:50 Anna ja sõbrad 09:00 Ringvaade 10:00 TeadusEST 10:30 Mehed, hakkame elama! 11:00 Súdamed 12:00 Riigikogu infotund 14:00 Esimene stuudio 14:29 ERR.ee uudised 15:30 Tinka ja kuningate mäng 15:55 Pörsas Peppa 16:00 Abimehed galaktikast 16:10 Ernest ja Celestine 16:25 Puuoni lood 16:30 Jöulütöökoda 16:45 Anna ja sõbrad 16:50 Lehm Liselotte 17:00 Piraaditar ja Capitano 17:10 Mutihärra Mutik 17:20 Angelo reeglid 17:30 Tinka ja kuningate mäng 17:55 Jöulutaadi suured saladused 18:00 Floor paneb reeglid paika 18:10 Kui ma suureks saan 18:20 Sisenemine keelatud! 18:45 TeadusEST 19:15 Kultuuriuudised 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Great Beari vihmamets 20:40 Sinine 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Päeva püük 22:00 Nönda ka maa peal 22:55 Kreisiradio 23:20 Rainer Sarneti nähtamatu võitlus 23:50 Slaalom

N 12. detsember

00:25 Ringvaade 01:30 Súdameasi 02:20 Ajavaod. Teaduse mehed 02:45 Esimene stuudio 03:13 ERR.ee uudised 05:45 Ringvaade 06:45 Terevisioon 11:30 Terevisioon 11:35 Hommik Anuga 12:50 La Promesa 13:45 31. jaoskond 14:10 Gunnar Graps. Trubaduur magistraalil 15:35 Súdameasi 16:30 Öne 13 17:00 Aktuaalne Kaamera 17:05 31. jaoskond 17:30 La Promesa 18:25 Leiunurk 18:30 Aktuaalne Kaamera 19:00 Ringvaade 20:00 OP 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Sport 21:40 Esimene stuudio 22:05 Loodud kestmata 22:35 Alexander Armstrong Sri Lankal 23:20 Pealtnägija

00:00 Versailles 01:05 Valelikud võrgutajad 02:00 Naabriplika 02:55 Chicago politseijaoskond 03:45 Versailles 04:50 Postimees.ee 05:30 Reporter 06:30 Telehommik 09:05 15 küsimust 09:35 Telehommik 12:25 Naised vormis 13:25 Vösavinkel 13:55 Roaldi retked Eestis. Romuralli printsessid 14:55 Mägi-päästjad 15:55 Armastuse hind 16:55 Lena Lorenz: Habras önn 18:00 Naabriplika 19:00 Reporter 20:00 15 küsimust 20:30 Súdamesoov 21:30 Öhtu! 22:30 Jalg 23:00 Chicago politseijaoskond

00:50 Dünastia 01:50 Kuradi kõri 02:55 Suur lotokolmapäev: Rooside söda 03:50 Kahevöitlus 04:15 TV3 uudised 05:10 Kirgede torm 06:00 TV3 uudised 07:00 Spidey ja tema imelised sõbrad 07:35 Jänku Juss 07:50 Kirgede torm 09:05 Vöidustuudio 10:05 Kahevöitlus 10:45 Suur lotokolmapäev: Rooside söda 11:50 Kilu seljakotis 12:55 Parim versioon endast 14:00 Minu saladus 15:10 Sajandi armastus 16:15 Kirgede torm 17:25 Suletud uste taga 18:30 Kahevöitlus 19:00 TV3 uudised 20:00 Taavi Mallega Aafrikas 21:00 Me armastame härra Dundee

01:25 Kübersöda 02:15 Päeva püük 02:45 ERR.ee uudised 07:00 Mutihärra Mutik 07:10 Ella, Oscar ja Huu 07:25 Tinka ja kuningate mäng 07:45 Jöulutaadi suured saladused 07:55 Floor paneb reeglid paika 08:00 Jöulütöökoda 08:15 Sisenemine keelatud! 08:40 Anna ja sõbrad 08:45 Piraaditar ja Capitano 09:00 Ringvaade 10:00 TV 10 olümpiastart 10:30 Mehed, hakkame elama! 11:00 Súdamed 11:50 Impulss 12:50 Söda kohtupingis 13:45 Esimene stuudio 15:25 Mina ka 15:30 Tinka ja kuningate mäng 15:55 Piip ja Tuut. Köögiviljateater. Lehma matus 16:00 Rantšo 16:20 Siimuke 16:25 Kólakoguja 16:30 Jöulütöökoda 16:45 Anna ja sõbrad 16:50 Lehm Liselotte 17:00 Piraaditar ja Capitano 17:10 Mutihärra Mutik 17:25 Pörsas Peppa 17:30 Tinka ja kuningate mäng 17:50 Jöulutaadi suured saladused 18:00 Neli ja pool sõpra 18:20 Muumioru lood 18:45 TV 10 olümpiastart 19:15 Kultuuriuudised 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Loomade salaalu 20:50 Osooni lood. Merikotka uus elu 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Päeva püük 22:00 Kultuuriuudised. Arutelu 22:30 Tordidünastia

R 13. detsember

00:10 Ringvaade 01:10 Súdameasi 02:00 Dalgliesh 03:30 Ajavaod. Teaduse mehed 04:00 Esimene stuudio 04:24 ERR.ee uudised 05:45 Ringvaade 06:45 Terevisioon 09:10 Terevisioon 11:35 Meistrite meistrid 12:20 Laskesuusatamise MK-etapp 14:00 La Promesa Pealtnägija tähed 15:15 Laskesuusatamise MK-etapp 16:45 Osooni lood Matkakisutamise 17:00 Aktuaalne Kaamera 17:05 31. jaoskond 17:30 La Promesa 18:30 Aktuaalne Kaamera 19:00 Ringvaade 20:00 Ainulaadne aastakäik 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 Sport 21:40 Wisting 22:25 Wisting 23:10 Sinu uus sugulane 23:40 Tanel ja kanad

00:00 Versailles 01:05 Valelikud võrgutajad 02:00 Naabriplika 02:50 Chicago politseijaoskond 03:40 Versailles 04:50 Postimees.ee 05:30 Reporter 06:30 Telehommik 09:05 15 küsimust 09:35 Telehommik 12:25 Súdamesoov 13:25 Vösavinkel 13:55 Roaldi retked Eestis. Jumalast hüljatud 14:55 Mägi-päästjad 15:55 Armastuse hind 16:55 Lena Lorenz: Imikust päästja 18:00 Naabriplika 19:00 Reporter 20:00 Mitme näoga Eesti 20:30 Reede ÖHTU Robiga! 22:00 Seksisemud

00:05 Ameerika loomad 02:20 Kahevöitlus 03:10 Riviera 04:15 TV3 uudised 05:10 Kirgede torm 06:00 TV3 uudised 07:00 Spidey ja tema imelised sõbrad 07:35 Jänku Juss 07:50 Kirgede torm 09:05 Vöidustuudio 10:05 Kahevöitlus 10:45 Löks 11:50 Edekabel 2022 12:55 Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas 2 14:00 Minu saladus 15:10 Sajandi armastus 16:15 Kirgede torm 17:25 Suletud uste taga 18:30 Kahevöitlus 19:00 TV3 uudised 20:00 Taavi Mallega Aafrikas 21:00 Me armastame härra Dundee

00:15 Nönda ka maa peal 01:10 Plekktrumm. Urmas Lüüs 01:55 Päeva püük 02:25 ERR.ee uudised 07:00 Mutihärra Mutik 07:10 Piraaditar ja Capitano 07:25 Tinka ja kuningate mäng 07:50 Jöulütöökoda 08:00 Jöulutaadi suured saladused 08:05 Kólakoguja 08:10 Lehm Liselotte 08:20 Anna ja sõbrad 08:35 Rantšo 09:00 Ringvaade 10:00 TeadusEST 10:30 Mehed, hakkame elama! 11:00 Frida. Elagu elu! 12:35 Esimene stuudio 13:00 Jalgpalli 2026. aasta MM-i valikgruppide loosimine 14:00 Kultuuriuudised. Arutelu 14:30 Päikesesüsteem 15:25 R2 Minilav 15:30 Tinka ja kuningate mäng 15:55 Pörsas Peppa 16:00 Rantšo 16:25 Kólakoguja 16:30 Jöulütöökoda 16:40 Vägev värk! 16:45 Anna ja sõbrad 16:50 Pips ja Popi 17:00 Piraaditar ja Capitano 17:10 Piparkoogimehike 17:20 Pörsas Peppa 17:25 Tinka ja kuningate mäng 17:50 Jöulutaadi suured saladused 17:55 Patsike ja härra Unetus 18:20 Muumioru lood 18:45 TeadusEST 19:15 Kultuuriuudised 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Joanna Lumley Havannas ja Haitil 20:50 Elu lugu 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:30 DeStudio. Pohmelus 21:55 Tants + linn 22:00 Arktikast Antarktikasse 22:30 Naljakas tüdruk

L 14. detsember

00:10 Ringvaade 01:10 Auschwitzi tätoveeriija 02:00 Langenud lehed 03:23 ERR.ee uudised 07:00 Osoon: Virumaa veed puhtaks. Fosforiidi kaevandamise mõju põhjaveele 07:30 Tööröökikud 08:00 Heureka 08:30 Veetee 09:00 Elu võimailikkusest maal 09:30 Öne 13 10:00 Maahommik 10:45 Sinu uus sugulane 11:15 Pealtnägija 12:05 OP 13:10 Laskesuusatamise MK-etapp 14:05 Loodud kestmata 14:35 Kirjandusministri juures 15:05 TV 10 olümpiastart 15:35 Laskesuusatamise MK-etapp 16:30 Kohtumispaik Löuna-Eesti 17:05 Lemming – põhjala väike vägilane 18:00 Tanel ja kanad 18:30 Aktuaalne Kaamera 18:45 Eesti mäng 17, 13 19:30 Saaremaal on zoo 20:00 Sinu uus sugulane 20:30 Öne 13 21:00 Aktuaalne Kaamera 21:20 Sport. Sport 21:35 Auschwitzi tätoveeriija 22:30 Kramer Kramer'i vastu

00:15 Jöulupuu Colorados 02:00 Maagiline puuvöörük 03:45 Naabriplika 04:35 Postimees.ee 05:00 Reporter 06:00 Inga Lindström: Armas vaenlane 08:00 Kidzone lastehommik – Kápatatrull 08:30 Kidzone lastehommik – Bluey 08:40 Kidzone lastehommik – Bluey 08:50 Kidzone lastehommik – Kápatatrull 08:30 Kidzone lastehommik – Bluey 08:40 Kidzone lastehommik – Alvin ja koopaoravad 09:15 Kidzone lastehommik – Alvin ja koopaoravad 09:30 Rokikoer 11:30 Heeringas Veenuse ölal 12:00 Nutikad pühad. Jöulud uppas 13:00 Öökülaline. Urmas Vaino 14:00 Roaldi retked 15:00 Súdamesoov 16:00 Sellest saab meie suvi 17:00 Inga Lindström: Hanna ja hea elu 19:00 Reporter+ 19:30 Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema 20:30 Öökülaline. Urmas Vaino 21:30 McDonald ja Dodds 23:30 Heeringas Veenuse ölal

00:40 Poiss, kellest sai kuningas 03:15 Taavi Mallega Aafrikas 04:15 TV3 uudised 05:10 Kirgede torm 06:00 Draakonid: Võitlus saare nimel 06:30 Leo da Vinci 06:50 Leo da Vinci 07:00 Köögiviljade etendus 07:35 Draakonid: Võitlus saare nimel 08:00 Leo da Vinci 08:25 Leo da Vinci 08:35 Köögiviljade etendus 09:05 Laula 2 11:25 Üksinda kodus 2 14:10 Aerutades Alaskale 15:15 STOP! 15:50 Midsomeri mõrvad 17:55 Jamie kodus: jõulueri 19:00 TV3 uudised 19:30 Su nägu kõlab tuttavalt 21:00 Öö muuseumis 23:30 Ring

00:50 Hotell Babylon 02:26 ERR.ee uudised 07:00 Jöulütöökoda 07:10 Ella, Oscar ja Huu. Lumeminemine 07:35 Pörsas Peppa 07:40 Jöulutaadi suured saladused 07:45 Muumioru lood 08:10 Tinka ja kuningate mäng 08:35 Floor paneb reeglid paika 08:45 NOVA 09:00 Polly 10:40 Neli ja pool sõpra 11:00 Great Beari vihmamets 11:45 Joanna Lumley Havannas ja Haitil 12:30 Súdamed 13:25 Súdamed 14:20 Súdamed 15:20 Súdamed 16:10 DeStudio. Pohmelus 16:30 Kallid reisijad 16:45 NOVA 17:00 Üle piiri 18:30 Tinka jõulumuinaslugu. Laula kaasa 18:35 Jöulutaadi suured saladused 18:39 Pákapiikk ja kuri poiss. Saatest Buratino tegutseb jälle 18:40 Tinka ja kuningate mäng 19:05 NOVA 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Mehed, hakkame elama! 20:00 Jäättee veerel 20:55 Pärimusmuusika löikuspidu. Etnokul 21:40 Gorikaturist 22:55 Charlotte Jane'ist

P 15. detsember

00:15 Eestlanna Pariisis 01:45 Professor T. 02:34 ERR.ee uudised 07:00 Lemming – põhjala väike vägilane 07:50 Osooni lood. Matkakisutamine 08:00 Saaremaal on zoo 08:30 Veetee 09:00 Prillitoos 10:00 Hommik Anuga 11:15 Ainulaadne aastakäik 12:10 Kólal hästi! 12:20 Laskesuusatamise MK-etapp 14:00 Eesti mäng 17, 13 14:45 Osooni lood. Matkake unustatud taliteedel 15:00 Laskesuusatamise MK-etapp 16:45 Miss Marple 18:20 IT-vaatlik 19:00 Aktuaalne Kaamera 18:45 Ukraina stuudio 19:15 Tanel ja kanad 19:45 Grantchester 20:30 Keel ja kool 21:00 Aktuaalne Kaamera Nädal 21:40 Sport. Sport 22:00 Professor T. 22:45 Dalgliesh

00:00 Röömus jõulupulm 01:50 Reede ÖHTU Robiga! 03:15 Öökülaline. Urmas Vaino 04:10 Súdamesoov 05:00 Postimees.ee 05:30 Reporter+ 06:00 Kodu mägedes 08:00 Kidzone lastehommik – Kápatatrull 08:30 Kidzone lastehommik – Bluey 08:40 Kidzone lastehommik – Bluey 08:50 Kidzone lastehommik – Alvin ja koopaoravad 09:15 Kidzone lastehommik – Alvin ja koopaoravad 09:30 Rokikoer 11:30 Heeringas Veenuse ölal 12:00 Nutikad pühad. Jöulud uppas 13:00 Öökülaline. Urmas Vaino 14:00 Roaldi retked 15:00 Súdamesoov 16:00 Sellest saab meie suvi 17:00 Inga Lindström: Hanna ja hea elu 19:00 Reporter+ 19:30 Kuldviljak 20:05 Vigased pruudid. Teleselinaust! 21:55 Sassis 22:55 Naised vormis 23:50 Lumepühad

00:55 Jöuluks koju 02:50 Eelmiste jõulude peigmehed 04:45 TV3 uudised 05:15 Maitserännak Eestis 06:00 Draakonid: Võitlus saare nimel 06:30 Leo da Vinci 06:50 Leo da Vinci 07:00 Köögiviljade etendus 07:30 Draakonid: Võitlus saare nimel 08:00 Leo da Vinci 08:25 Leo da Vinci 08:35 Köögiviljade etendus 09:05 Laula 2 11:25 Üksinda kodus 2 14:10 Aerutades Alaskale 15:15 STOP! 15:50 Midsomeri mõrvad 17:55 Jamie kodus: jõulueri 19:00 TV3 uudised 19:30 Su nägu kõlab tuttavalt 21:00 Öö muuseumis 23:30 Ring

00:25 Lang Lang. Goldberg'i variatsioonid 01:25 Mehed, hakkame elama! 02:00 ERR.ee uudised 07:00 Siimuke 07:05 Karu Karla 07:10 Rita ja Krokodill 07:15 Pörsas Peppa 07:20 Jöulütöökoda 07:30 Jöulutaadi suured saladused 07:35 Luise ja Oliver 07:45 Muumioru lood 08:10 Tinka ja kuningate mäng 08:35 Floor paneb reeglid paika 08:45 NOVA 09:00 Üle piiri 10:30 Pákapiikk Oti laul. Lastetuba 10:35 Piip ja Tuut köögis 11:00 Loomade salaalu 11:45 Jäättee veerel 12:40 Arktikast Antarktikasse 13:10 Vivienne Westwood. Jumal, hoia kuninganna! 13:50 Misantröop 15:00 Misantroop 15:55 Pärimusmuusika löikuspidu. Etnokul 16:45 NOVA 17:00 Pákapiikkudega kodus 18:20 Tinka ja kuningate mäng 18:45 NOVA 19:00 Prüghunt ja Superjanes 19:25 Aktuaalne Kaamera 19:30 Üks lugu 19:35 Eesti lood 20:05 Krokodill 20:25 Plekktrumm. Jaak Johanson 21:10 Lennud 22:00 ETV live 23:00 Biidid

Lääne Elust mitteolenevatel põhjustel võib kavas olla ebatäpsusi.

Kui kodust kord laia maailma ...

Elmar Veskeri (1928–2017) mälestused

Elus peab ju midagi tegema. Tõsi, kõik niisugused ettevõtmised tõstsid sisetunnet väga palju. See oli ka teatud hasart – tõmmata valvuril „perse viluks”. Morsega sain teada, kes see kena tüdruk oli. See oli juba järgmise jalutuskorra ajal.

Selle noore naisterahva nimi oli Erika Kuusk. Kohe tuli meelde 12. kamber, kus ma seda nime kuulsin ja selle inimese eluloost väikese, kuid juba olulise perioodi teada sain. Tookord toodi kõrvalkambritesse kindralmajor Lukas ja tema tütar. Morse abil saime teada. Samal päeval toodi sinna ka Erika Kuusk. Ta oli julgeoleku kätte jäänud kusagil Eidapere lähedal metsas. Punker piirati sisse, mehed lasksid kaua vastu, kuni kõik tapeti, surma sai ka Erika õde ja õemees.

Erika oli punkri juures ainuke, kes ellu jäi. Talle löödi püsipäraga pähe ja toodi Pagariise. Patareis nägin seda tüdrukut jalutusboksist, seal ei olnud aknal kasti ees. Sellest algab pikk lugu, kuidas siiski saab vanglas kontakti astuda.

14. detsembril 1949 toodi Erika Patarei vangla 10. kambrisse.

Kirjutasin talle kirja ja küsisin, kas ta tahaks minuga kirjavaheust pidada. Järgmisel jalutuskaigul leidsimegi boksist vastuse. Kirjavahetus oli alanud, rõõmu oi kui palju. Kogu see koduigatsus, õigemini mõtted, mis seal kõik toimub, kas emal on süüa ja talveks puid, kas koolis on minu pärast pahandusi õpetajatel... Kõik see taandus tagaplaanile. Ikkagi kaks noort inimest, kellele meeldis teineteisele kirjutada ja väikesi meeneid meisterdada. Küll mõtlesin, mida ma talle sünnipäevaks kingiks. Viimaks nuputasin, et valmistan talle hambaharja varrest risti, keegi oli oma merevaigu värvi hambaharja maha jätnud, ja liisan sellele sini-must-valge nöörü. Ei mäleta, milline sõber selle mulle andis või oli see kuidagi teisiti... Sõpru oli palju. See on ju lõpmata hea tunne, kui sulle niisuguses olukorras ihu ja hingega kaasa aidatakse. See oli Saaremaa mees, kelle nägu on mul veel praegugi teravalt silmade ees, ta nägi ja teadis, ma tunnistasin talle seda,

mida ma teen. Oli üks hingest parimaid kaasatundjaid, keda ma kogu vangipõlve jooksul olen kohanud. Ta tõi kusagilt välja valge hambaharja ja ütles:

„Võta siit tükk maha, kui tahad, ehk tuleb ilusam.”

No muidugi tuli ilusam. Nokitesin varre otsast umbes 3 cm pikuse tüki, laius oli 1 cm. Igatahes ajasin selle risti omateada proportsiooni. Risti välja nukitsemine võttis aega paar-kolm päeva, ega seda ei saanud ju päris avalikult teha. Pidi ettevaatlik olema, et ei muraks harusid ära. Augu sain sisse tuliseks aetud õmblusnõelaga. Jälle keegi andis tikud, olid kambris lubatud. Nüüd läks nöörü tegemiseks. Mul oli seljas mingisugune kunstkiududest särk, mille sabast harutasin musta, valget ja sinist kiudu. Keerasime need veel keerumaks ja lasime kolmekiuliseks

peeneks nõõriks kokku. Asi kukkus välja päris tibi-tobi. Nüüd jäi üle see Erikale kätte toimetada, õigemini jalutuskaigu ajal kuendus boksist peita, kust ta selle kätte saaks. Aga läks nii, et kuendus boksist me enam ei sattunud.

Tuli sidet pidada. Juhtus nii, et ma jäin morse andmise valvurile vahele. „Lehm” oli oma töö teinud. Valvur avas ukse nii tasa, et ma ei märganud, teised ka ei märganud, millal ta ukse avas ja sisse kargas. Olin küll tagapool, aga eks ta passis peale. Saade läks liiga pikaks. Silmast sai ta sisse piiluda – ja kui veel abimees talle märku andis, et saatja kindla-peale selles kambris asub, oligi asi tehtud. Valvur üks kunagi sisse ei tulnud. Ta pidi teise valvuri julgustuseks appi kutsuma. Ega midagi: „фамилия, имя, очество” ja ma teadsin, et mõne päeva pärast on mul kartserireis ees. Mis seal toimub, oli mul juba Pagari kogemuse varal teada. Eks Pagari võtted olid ikka krõbedamad, julmemad. Seal töötasid ikkagi professionaalid, elukutselised mõrvarid, eesotsas Idel Jakobsoniga.

• Punker piirati sisse, mehed laskid kaua vastu, kuni kõik tapeti, surma sai ka Erika õde ja õemees.

Viis pikka päeva

Mõne päeva möödudes avaski valvur ukse luugi – kostab: „Kто Вескер Прийдикович?” Vastan: „Мина.” – „Собирайтесь, с вещами!” Selge – kartserisse. Aga võib-olla mõnda teise kambrisse? Ei mäleta, mis asjad mul olid, kauss ja lusikas ikka, muidugi see vana tekiliiru ja laastupadi. Kui valvur lasi mul selle varanduse ühte kohta konkas-panna, oli kõik selge – vee ja 300 grammi leiva peale. Patarei vanas kindluse osas luges ta mulle vene keeles paberi pealt ette, sain kõik aru. Vangla ülema käskkirjaga määrati viieks ööpäevaks kartserisse vangla eeskirjade rikkumise eest. Nooruke valvur viis mind vana Patarei sellesse ossa, mis on lennuaangaride peales otsas. Seal, enne kartserisse sisse surumist luges ta veel ette igavese joru keelde, mida ei tohi seal teha. Ei mäleta, mis seal kõik oli. Uks avanes: jumal tänatud, laudpörand, pole nii külm, kui vahel tagumiku toetad.

Järgneb

SUDOKU

8										5
	6		8	3	2				4	
		4						8		
			9		8					
9	7		6		1				5	3
			3		7					
			5					1		
	3		4	9	6				8	
6										9

		1	2		4	3				
	7			3					5	
		8				4				
	2		8		1			4		
6										3
	4		6		3				2	
		6					1			
	5			1						3
		7	4		8	9				

Naudi talve Lääne Eluga!

Tellimiseks võta ühendust
le@le.ee, helista 473 7111
või tule toimetusse
aadressil Posti 30, Haapsalu.

Toimetus
avatud
E-R 8.00-16.30

Reklaamisoovid:
reklaam@le.ee

Kuulutused,
teated:
le@le.ee

Üldinfo:
info@le.ee

Regionaalhaigla
Verekeskus

TULE DOONORIKS,

kui oled terve,
puhanud ja söönud,
kehakaaluga üle 50 kg,
18–60aastane.

Võta kaasa isikut
tõendav dokument!

verekeskus.ee [f Doonorid ja Sõbrad](https://www.facebook.com/Doonorid)

KUHU MINNA

• KINO

Haapsalu kultuurikeskuses:
„Wicked” 7. det kl 12, 8. det kl 13.
„Vaiana 2” 8. det kl 11.
„Siin” 9. det kl 17.30.
„Rakett” 9. det kl 19.30,
11. det kl 19.

• TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses:
10. det kl 19 Endla „Richard III tagasitulek kell 9.24 saabuva rongiga”, piletid 25/20 Piletimaailmas.

• KONTSERT

Haapsalu kultuurikeskus:
12. det kl 17 Läänemaa väärivate jõulukontsert. Ansambel Kõrsikud. Tasuta.

• MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum
K–P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus
K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda
R–P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum
K–P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum
(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula):
R–P 11–16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum
(Sadama 32, Haapsalu)
T–L kl 10–16. Muul ajal
ettetellimisel, tel 5562 3993.
www.aiboland.ee.

Rõude muuseum
1. oktoober – 1. mai avatud ette-
tellimisel roudemuuseum@gmail.com
või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum on avatud
etteatamisel E–R 10–17.
Tel 5333 8586. E-post:
lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum:
ekskursioonid etteatamisega.
Tel 509 9663. E-post:
hanilamuuseum@laaneranna.ee.

• NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3):
laenutus- ja lugemisaali vitriinides
näitus „ARS 80”, keraamika Vilve
Virro ja Tiina Tõnisma kogudest.

Lasteraamatukogus

(Wiedemanni 11): näitus
„Raamatusse või raami”. Kümne
Eesti kunstniku illustatsioonid.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3):
7. det kl 14 Taavi Suisalu näituse
„Arktika saatkond” avamine.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2):
majagaleriis Liina Viireti
akvarellinäitus „Tuju ja taju”
14. detsembrini.
Galeriid avatud T–R 14–18,
L 12–16. Tasuta!

Haapsalu pitsikeskus (Karja 25):
akendel jõulunäitus „Elu täis on
muinasjuttu” avatud 24/7 kuni
4. jaanuarini.

Kullamaa kultuurimaja galerii:
„Legendaarne haridusjuht Jüri Uus-
talu” ja „Silla kooli lugu”.
Näitused jäävad avatuks
29. detsembrini.

• RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu (Posti 3) ja
lasteosakond (Wiedemanni 11)
E–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt
(Kastani 7) T 14–17, R 11–14.

Uuemõisa raamatukogu
(Ehitajate tee 3, Uuemõisa)
K–N 12–13.30, 14–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu
(Mägari küla) T–K 9.30–17.30,
N 10–16, R 9–15. Iga kuu 2. ja
4. laupäeval 9–15.

Ridala raamatukogu (Kooli 1,
Panga küla) E–K 10–18, N 14–19,
R 10–14. www.lib.haapsalu.ee.

Soovid õnnitleda
oma lähedasi
või Sulle olulisi
inimesi?

Siis saada
oma õnnitlused
aadressil info@le.ee
või lisa veebis
aadressil www.le.ee.

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole oluline. Tel 553 1989.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

**HAAPSALU UKSETEHAS
MÜÜB PUITBRIKETTI.
HIND 225.- (960 KG)
INFO 472 0800.**

11. detsembril toome kõrgekvaliteedilise kodumaise sealiha, hakkliha, ahju- ja suitsuvorstid, tangu- ja verivorstid, kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingsi, pasteedid, sealiha-konservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Järva-Jaani – Roosna-Alliku – Paide – Türi – Käru – Lelle – Kehtna – Rapla – Märjamaa – Laukna – Koluvere – Kullamaa – Lihula – Kõmsi. Sealiha al veerand seast 3.75/kg. Tellimus esita tel 5358 6772 või vajanguperefarm@gmail.com. Tamed vahemikus kl 14–21, kella-aeg helistatakse veel ette.

13. detsembril toome kõrgekvaliteedilise kodumaise sealiha, hakkliha, ahju- ja suitsuvorstid, tangu- ja verivorstid, kulinaariatooted, soolaliha, suitsusingsi, pasteedid, sealiha-konservid ja subproduktid järgmistesse sihtkohtadesse: Kose – Keila – Vasalemma – Amar – Riisipere – Turba – Risti – Palivere – Taebla – Linnamäe – Haapsalu. Sealiha al veerand seast 3.75/kg. Tellimus esita tel 5358 6772 või vajanguperefarm@gmail.com. Tamed vahemikus kl 14–21, kella-aeg helistatakse veel ette.

PUIT

Aeg varuda küttepuid järgmiseks talveks!

**TOORES JA KUIV
LÖHUTUD LEHTPUU,
METSAKUIV LÖHUTUD
OKASPUU.**

Laotud puude tarne 10 ja 15 ruumi kaupa.

Tel 521 1377.

www.pajakapuit.ee.

HIND al 50.-

3 m LEHTPUU.

Tarne 30 tm.

Hind kokkuleppel,

tel 502 4895.

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva puud, transport. Tel 505 5203.

Kuivad pakitud küttekotsid. Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrise küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

**Sinu kuulutus
võiks olla siin!**

Kuulutus lisa mugavalt
Lääne Elu veebis:
online.le.ee/
lisa-ajalehe-kuulutus

TEENUS

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.

E-mail:

info@developingehitus.ee.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, kärg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ, 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E-P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Ohtlike puude langetamine. 5663 2968.

Võtame vastu Teie üleliigset raamatut. Tuleme ise järele. 5615 5175.

Plastikakende reguleerimine, hooldus. Tel 5783 4387.

OTSIN TÖÖD

Krohviija, siseviimistleja otsib tööd. Võib pakkuda ka väiksemaid üldehitustöid, tel 5637 1399.

TÖÖPAKKUMINE

SA Läänemaa Haigla võtab tööle hooldaja aktiivraviosakonda. Töö vahetuste ajakava alusel. Info telefonil 522 1345, CV saata aadressil haigla@salmh.ee.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

**Kas nägid või kuulsid
midagi huvitavat?**

Saada vihje veebis www.le.ee
või meiliaadressil info@le.ee.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABI-
KESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine
515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi
psühholoogiline kriisiabi
(eesti k) - 5671 4273

Esmatasandi
psühholoogiline kriisiabi
(vene k) - 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave
laanemaakriisiabikeskus.
weebly.com/

Andres Ammase

ANDRES AMMASE FOND HAAPSALULE PÜHENDUNUILE

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaale ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pangakontod:

EE117700771000664610 LHV Pank

EE672200221001101347 Swedbank

Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse

PS Annetused on tulumaksuvabad

Kohalikud uudised
seitse päeva nädalas -

TELLI DIGILEHT JUBA TÄNA.

Tellimiseks võta
ühendust meili
teel le@le.ee
või telefonil **473 7111**.

Üks tee on lõpmi käidud,
üks süda on vaikunud...

Langetame leinas pea ja
avaldame sügavat kaastunnet
Kaidole perega kalli isa
ANTS KURELI
kaotuse puhul.

AS Salome Auto

Avaldame kaastunnet
Heikile ema
VALVE LOOPSU
surma puhul.

Lihula keskkooli 46. lend ja
klassijuhataja

Odard

HINGEVIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E-R 10-15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal,
matuseteenused ja -tarbed,
tuhastamine, haua- ja urnimatused,
lahkunu transport surnukuuri
(24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja
hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal.
Müüme hauakive ja -piirdematerjale.
Hinnapakumine ja info:
hingeviul@gmail.com / 58 503 340

VIIMANE VEERG

Mustlagle.

TARVO VALKER

Linnud viivitavad rändega

Linnuvaatleja Tarvo Valkeri sõnul viivitavad meie lähedal talvituvad sulelised rändega, sest novembrikuu oli keskmisest märksa soojem.

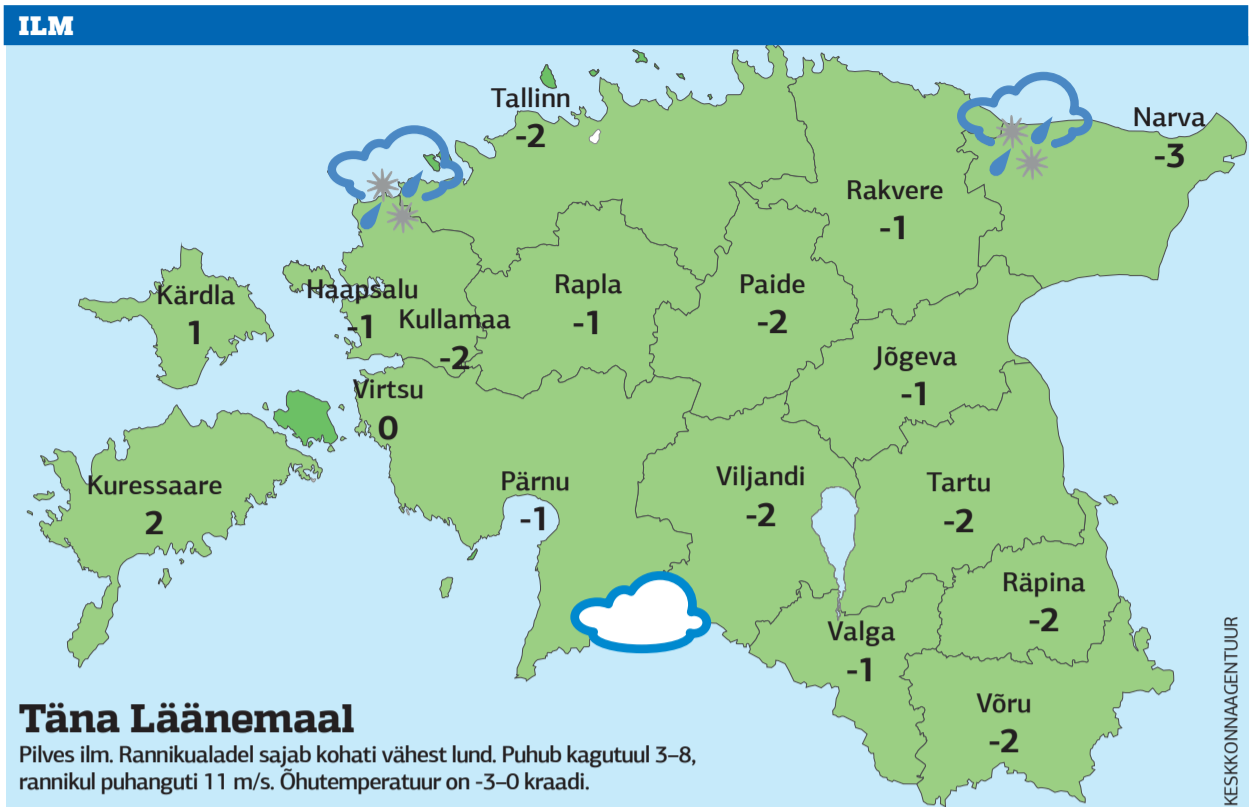
Detsembri esimestel päevadel võis Haapsalus ja Matsalus näha hulkadena valgepösk-laglesid. „Panga küla lähistel lausa mitusada,” ütles Valker.

Lahkuma ei kiirusta ka kiivitajad, keda võib näha arvukalt põldudel ja rannaniitudel. „Põlvamaal loendati ühes parves 700 kiivitajat, mis on tavatu vaatepilt,” märkis Valker.

Üksikisendeid on novembri lõpus ikka kohatud, aga parvi mitte. „Selles mõttes on hilissügis tänava huvitav, et rändega viivitajaid on palju,” ütles Valker.

Haapsalus Väikese viigi ääres peatub praegu kaks mustlaglet, keda detsembris pole seal kunagi varem nähtud. „Novembri keskel vahel küll, aga mitte detsembris,” ütles Valker.

KAIE ILVES

Täna Läänemaal

Pilves ilm. Rannikualadel sajab kohati vähest lund. Puhub kagutuul 3–8, rannikul puhanguti 11 m/s. Õhutemperatuur on -3–0 kraadi.

Pühapäev	öö päev -2°...0°	Esmaspäev	-5°...-2°	Teisipäev	-6°...-2°	Kolmapäev	0°...4°
kagu-, idatuul 2–8 m/s		põhja-, kirdetuul 2–6 m/s		loode-, läänetuul 2–9 (12) m/s		loode-, läänetuul 5–12 (17) m/s	

VAATA KA
WWW.LE.EE

Kinnisvarajutud tassi kohvi ja koogiga!

Tule küsi kinnisvara alast nõu, räägime mis kinnisvaraturul toimub!

Helista või kirjuta mulle ja lepime aja kokku! Kohvi ja kook on minu poolt!

KARJAKINNISVARA

Annelly Sermat
+372 513 5163
annely@karjakv.ee

Tartu Kontsertkorraldus esitleb:

JOHAN RANDVERE

KLAVERIKONTSERT

AASTA ILUSAIM AEG

27.12 kl 19 Haapsalu Kultuurikeskus rõdusaal

www.kontsertkorraldus.ee

ARSIS esitleb

Meie jõulud

Viljandi • Kilingi-Nõmme • Haapsalu
Tallinn • Valga • Tartu

22.12 kl 17 Haapsalu Toomkirik

ARSISE KELLADE ANSAMBLID

Dirigent Aivar Mäe
Kaastegev Kärt Kull (Teater Vanemuine)

Piletid Piletilevist ja enne kontserti kohapealt

WWW.ARSIS.EE

Jõulud on tulemas, üllata oma lähedasi

Lääne Elu

kinkekaardiga!

Kinkekaardid on saadaval toimetuses. Helista 473 7111 või kirjuta le@le.ee.

Kõige kallimale
Kinkekaardid 12 kuud

Jälgi Lääne Elu ka Facebookis!

Juba üle 11 000 jälgija!

Pane head soovid varakult teele ning avalda tänu oma koostööpartneritele Lääne Elus!

Küsi pakkumist aadressil reklaam@le.ee.

MAGAZIIN

Vaata ka e-poodi: pood.magaziin.ee

Kõige suurem kingivalik

Tallinna mnt 68a, Haapsalu

Lääne Elu		PABERLEHT	PABER+DIGI	DIGILEHT	DIGILEHE PÄEVA-PILET 1,50
paber- ja digilehe hinnakiri	1 kuu	13	17	8	473 7111 le@le.ee
	3 kuud	38	48	20	
	6 kuud	73	92	37	
	12 kuud	133	170	74	
	E-arve	11	14	7	